

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Joakim Wahlgren

Certifiering och konkurrens

Kan avtal om certifiering vara konkurrensbegränsande?

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Henrik Norinder

Termin för examen: Period 1 VT 2017

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.3 Metod, material och perspektiv	6
1.4 Forskningsläge	7
1.5 Avgränsningar	7
1.6 Terminologi	8
1.7 Disposition	8
2 CERTIFIERING	10
2.1 Vad är certifiering?	10
2.2 Varför certifiering?	13
2.3 Certifiering och standardisering	14
2.4 Certifiering och ekonomisk teori	15
2.4.1 Certifiering ger köpare mer information	16
2.4.2 Certifiering, differentiering och prispremier	18
2.4.3 Certifiering kan användas för att höja konkurrenternas kostnader	19
2.5 Certifiering, handel och konkurrensrättsliga mål	20
2.6 Sammanfattning	23
3 AVTAL OM CERTIFIERING	24
3.1 Tillämplighet	24
3.2 Avtal eller samordnat förfarande...	25
3.2.1 Avtal	26
3.2.2 Samordnat förfarande	27
3.2.3 Beslut av företagssammanslutning	28

3.3	Som hindrar, begränsar eller snedvrider konkurrensen...	29
3.3.1	Relevanta marknader	32
3.3.2	Särskilt om syftesöverträdelser	33
3.3.3	Särskilt om resultatöverträdelser	34
3.3.4	Höga inträdesbarriärer	36
3.4	Påverkar handeln med viss effekt...	37
3.5	... Och inte kan undantas	39
3.5.1	Bidrar till positiva effekter	40
3.5.2	Nödvändighet	41
3.5.3	Nytta för konsumenterna	43
3.5.4	Konkurrensen sätts inte ur spel	43
3.6	Avtal om certifiering och dess utformning	44
3.7	Sammanfattning	47
4	CERTIFIERING I RÄTTSPRAXIS	48
4.1	EU-rättslig praxis	48
4.1.1	Philips	48
4.1.2	IAZ m.fl. mot Kommissionen	49
4.1.3	Kranuthyrningsmålet	50
4.1.4	EMC mot Kommissionen	51
4.1.5	Duales System Deutschland mot Kommissionen	52
4.2	Nationell rättspraxis	52
4.2.1	Spanien	52
4.2.2	Frankrike	53
4.3	Sammanfattning	54
5	ANALYS	55
5.1	Vad är certifiering?	55
5.2	Likheter och skillnader mellan certifiering och standardisering	55
5.3	När kan avtal om certifiering bli konkurrensbegränsande?	57
5.3.1	Avtal eller samordnat förfrande...	57
5.3.2	Som hindrar, begränsar eller snedvrider konkurrensen...	58
5.3.3	Påverkar handeln med viss effekt...	60
5.3.4	... Och inte kan undantas	60
5.4	Hur bör avtal om certifiering utformas?	61
5.5	Vad innebär det för konsumenterna?	62
5.6	Slutsats	63
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	65
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	70

Summary

Certifying products with the purpose to better position products on the market is common. To distinguishing certification from standardization and labeling of products is difficult. There is no uniform definition of certification. According to case law, the Commission's guidelines, and the Swedish Competition Authority's report; certification is defined as a product being assessed according to a certain predetermined standard and that a certificate is issued by a third independent party.

There are several parties involved in a certification agreement. The purpose of this thesis is to investigate the conflict that may arise when a certification agreement can end up in collision with the EU's prohibition of anti-competitive agreements and what implications this hold for the consumers. To investigate this, current EU law must be described, systematized and interpreted. This means that an EU legal dogmatic method is used. Case law must be analyzed on both EU- and national-level in order to meet the consumer perspective and to analyze the practical effects of certification.

Certification can be beneficial for consumers and society. Consumers gain access to information and can make informed choices without having to search for the information themselves. Other values such as environmental values and animal rights can benefit from certification. If certification would increase the demand for healthier products, society's healthcare costs could be reduced. Nevertheless, certification can cause an anti-competitive behavior. This thesis examines the impact of certification on competition in the light of economic theories, EU competition law and case law. The most common behavior found has been to limit production primarily in the food industry where quality labels are used to control production. There have also been cases where a narrow product category is defined and used to create disadvantage for competitors, which has led to creating high barriers to entry, limiting production and impaired pricing competition. In some cases the certification surveillance system were used in order to disfavor competitors. Moreover, cooperation on certification schemes gives companies an opportunity to meet and discuss prices or market divisions. In the end, it is the consumers that will be affected by these anti-competitive behaviors, by higher prices and lower supply.

The positive aspects of certification have not resulted in significant case law where certification agreements have been able to be justified under the exception rule in Article 101.3 in the Treaty on the Functioning of the European Union. It could be assumed that certification agreements, which are predominantly positive, never will end up under the Commission's radar. However, there is no guarantee that a well-made agreement will not have anti-competitive effects. However, there are certain requirements that should be complied with. A certification system should be open, transparent, independent and accessible to all, in order not to compromise competition.

Sammanfattning

Det är vanligt att märka ut produkter med ett visst märke men gränsdragningen mellan certifiering, standardisering och märkning av produkter är inte enkel att göra. Det finns inte någon enhetlig definition av certifiering men i rättspraxis, Kommissionens riktlinjer samt i Konkurrensverkets rapport definieras certifiering som att en produkt bedöms enligt en viss förutbestämd standard och att ett intyg utfärdas av en tredje oberoende part.

Det är flera aktörer inblandade vid ett avtal om certifiering. Uppsatsens syfte är att utreda den konflikt som kan uppstå när ett avtal om certifiering kan hamna i kollision med EU:s förbud mot konkurrensbegränsande avtal och vad det innebär för konsumenterna. För att utreda detta måste gällande EU-rätt beskrivas, systematiseras och tolkas, vilket innebär att en EU-rättslig metod används. I syfte att analysera de praktiska effekterna av certifiering granskas även rättspraxis på både EU-nivå och nationell nivå.

Certifiering är i grunden något positivt. Konsumenter får åtkomst till information och kan göra informerade val utan att själva behöva söka upp informationen. Även andra värden som miljö och djurskydd kan gynnas av certifiering och om certifieringen ökar efterfrågan på hälsosamma produkter kan samhällets vårdkostnader minska. Det finns trots detta konkurrensbegränsande beteende som certifiering kan medföra. I uppsatsen undersöks påverkan av avtal om certifiering mot bakgrund av ekonomiska teorier, EU:s konkurrensrättsliga regler och rättspraxis. Det vanligaste beteendet har varit att begränsa produktionen. Framst i livsmedelsbranschen där kvalitetsmärken används i syfte att kontrollera produktionen. Det har handlat om fall där en snäv produktkategori definieras för att missgynna konkurrenter, vilket har lett till att skapa höga inträdesbarriärer, begränsa produktionen och försämra priskonkurrensen. Det har också handlat om fall där certifieringens övervakningsmekanismer definierats i syfte att missgynna konkurrenter. Slutligen har det visat sig att samarbete om certifiering ger företag en möjlighet att träffas och diskutera priser eller marknadsuppdelningar. Gemensamt för dessa beteenden är att de i slutändan drabbar konsumenterna då priserna blir högre och utbudet lägre.

De positiva aspekterna av certifiering har inte medfört betydande rättspraxis där avtal om certifiering har kunnat undantas enligt artikel 101.3 FEUF. Det finns anledning att anta att de avtal om certifiering som är övervägande positiva aldrig hamnar under Kommissionens radar. Det finns trots det inte någon garanti för att ett väl utformat avtal inte får en konkurrensbegränsande effekt men det finns vissa principer som bör följas. Ett certifieringssystem bör vara öppet, transparent, oberoende och tillgängligt för alla för att inte riskera att konkurrensen begränsas.

Förord

Det är nu dags att avsluta mina studier som har pågått i 6 år då jag läste utomlands innan juristprogrammet. Det har varit en rolig och lärorik resa som nu är slut. Förmodligen hade resan varit betydligt svårare om det inte varit för mina kurskamrater Mikaela och Pernilla som alltid har hjälpt mig, inte minst med denna uppsats. Jag vill också tacka min familj och flickvän som alltid har stöttat mig, speciellt Rut som alltid har visat mina studier ett stort intresse och visat sig vara väldigt duktig på ”avgränsningar”.

Slutligen vill jag rikta ett stort tack till min handledare Henrik Norinder. Han är en inspirerande föreläsare och en utmärkt handledare. Framförallt har han en tro på sina studenter och att det inte finns några hinder för vad vi kan åstadkomma med våra studier.

Malmö den 8 maj 2017

Joakim Wahlgren

Förkortningar

ANSEAU	Association National Des Services D'eau ASBL
CEN	European Committee for Standardisation
EG-fördraget	Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen
EU	Europeiska unionen
FEUF	Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
FNK	Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven
FoU	Forskning och utveckling
ISO	International Organization for Standardization
Kommissionen	Europeiska kommissionen
Koncentrationsförordningen	Rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer
Lissabonfördraget	Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, undertecknat i Lissabon den 13 december 2007
Protokoll 27 om den inre marknaden	Konsoliderad version av fördraget om Europeiska unionen - PROTOKOLL - Protokoll (nr 27) om den inre marknaden och konkurrens
SCK	Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf

1 Inledning

1.1 Bakgrund

I dagens samhälle är kraven på produktinformation höga. Genomsnittskonsumenten är medveten om vilka alternativ som finns och vilka effekter dessa får för konsumenterna själva samt världen vi lever i. Efterfrågan på etiskt försvarbara produkter, säkerhet och miljövänlighet har ökat de senaste åren.¹ Detta är produkttegenskaper som är osynliga för konsumenter och certifiering har blivit ett sätt att förmedla information till konsumenter på ett enkelt sätt.²

Certifiering, standardisering och att märka produkter med ett visst märke för att visa att produkterna uppfyller en viss kvalitet eller standard är vanligt förekommande men gränsdragningen är svår, och det finns ingen enhetlig definition för begreppet certifiering.³ Huruvida certifiering under vissa förutsättningar kan strida mot EU-rättens förbud mot konkurrensbegränsande samarbete har inte fått mycket uppmärksamhet i juridiska studier och behöver därför studeras ytterligare.

Vanligtvis är det flera olika aktörer inblandade när ett certifieringssystem utvecklas och används. Certifiering kan innebära att flera olika företag ingår avtal med varandra, även om de är konkurrenter. Enligt Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt⁴ är avtal som begränsar konkurrensen förbjudna.⁵ Detta skapar intressanta frågor om avtal om certifiering kan vara konkurrensbegränsande, när avtalen i sådana fall är konkurrensbegränsande och på vilket sätt. Detta är frågor som denna uppsats har för avsikt att utreda.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att undersöka om avtal om certifiering kan begränsa konkurrensen inom EU, under vilka förutsättningar avtalet blir konkurrensbegränsande, vad detta innebär för konsumenterna samt hur avtalet kan utformas för att inte vara konkurrensbegränsande. För att uppnå syftet ska följande frågeställningar besvaras:

1. Vad är certifiering?

---

¹ ISO:s årliga statistik över certifieringar. 2015-10-18. <http://www.sis.se/Nyheter-och-press/Nyheter/Antal-certifieringar-fortsatter-oka1/>.

² Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 46.

³ Jfr Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 257 och Kommissionens riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel (2010) punkt 2.2.

⁴ Hädanefter "FEUF".

⁵ Artikel 101 FEUF.

2. Vad finns det för likheter och skillnader mellan certifiering och standardisering?
3. Under vilka förutsättningar kan avtal om certifiering bli konkurrensbegränsande?
4. Hur kan avtal om certifiering utformas för att inte begränsa konkurrensen?
5. Vad innebär det för konsumenterna om ett avtal om certifiering begränsar konkurrensen?

1.3 Metod, material och perspektiv

Metoden som tillämpas ska vara lämplig för att uppnå studiens syfte.⁶ Denna uppsats handlar om konkurrensbegränsande avtal och särskilt avtal om certifiering. Eftersom konkurrensbegränsande avtal regleras i EU-rätten har en EU-rättslig metod använts för att uppnå studiens syfte. Den innebär att gällande EU-rätt studeras, analyseras och systematiseras. Detta genom att primärrätt, sekundärrätt i form av bindande och icke-bindande rättsakter, EU-domstolarnas rättspraxis samt förarbeten analyseras.⁷ Primärrätten är bindande rättskällor och ska beaktas vid tolkningen av sekundärrätten.⁸ EU-domstolarnas rättspraxis används för tolkningen och tillämpningen av sekundärrätten och kan därmed utgöra ett komplement till primärrätten.⁹ EU-kommissionens¹⁰ beslut är relevanta eftersom det är Kommissionen som utreder konkurrensbegränsande beteenden som kan påverka handeln inom EU. Dessa beslut är bindande för företag och myndigheter och kan överklagas till Tribunalen och EU-domstolen.¹¹

EU-rättslig metod är en variant av klassisk rättsdogmatisk metod, vilken har som syfte att beskriva, systematisera och tolka innehållet i gällande rätt.¹² En rättsdogmatisk metod har som utgångspunkt att studera de allmänt accepterade rättskällorna i syfte att precisera gällande rätt idag, utifrån en analys av gällande rättsregler, vilket behövs för att svara på uppsatsens frågeställningar.¹³

Materialet som använts vid redogörelsen av gällande rätt är EU-rättslig lagstiftning, rättspraxis, förarbeten och doktrin som studerats tillsammans med viss rättspraxis på nationell nivå. Nationell rättspraxis har studerats i syfte att tillgodose konsumentperspektivet i uppsatsen. I uppsatsen har riktlinjer meddelade av Kommissionen använts för att underbygga uppsatsens deskriptiva del. Dessa är inte bindande för EU-domstolen utan används som vägledning. Slutligen har en rapport från det svenska

---

⁶ Sandgren (2015) s. 26 f.

⁷ Hettne och Otken Eriksson (2011) s. 39 ff.

⁸ Reichel i: Korling och Zamboni (red.) (2013) s. 115 f.

⁹ Hettne och Otken Eriksson (2011) s. 49.

¹⁰ Hädanefer ”Kommissionen”.

¹¹ Kommissionen (2014) s. 3 och s. 10.

¹² Sandgren (2015) s. 109 f.

¹³ Gräns i: Korling och Zamboni (red.) (2013) s. 21-45.

Konkurrensverket¹⁴ använts som komplement i syfte att undersöka praktiska effekter på handeln och konkurrensen.¹⁵

Inom konkurrensrätten måste en bedömning göras utifrån den effekt ett beteende får på marknaden. Därmed har uppsatsen kompletteras med ett ekonomiskt perspektiv och ett konsumentperspektiv¹⁶. För att skapa förståelse för vilken effekt ett avtal om certifiering får på den relevanta marknaden måste dessa effekter tolkas i ekonomiska termer.¹⁷

1.4 Forskningsläge

Det är vanligt förekommande med studier om certifiering inom ekonomisk forskning. Konkurrensverket har en uppdragsforskningsrapport som delvis studerar certifiering och dess konkurrens effekter på marknaden, dock ur ett ekonomiskt perspektiv. Standardisering och märkning har studerats relativt grundligt men avtal om certifiering har endast sparsamt studerats ur ett konkurrensrättsligt perspektiv.¹⁸ En granskning av avtal om certifiering, mot bakgrund av EU:s konkurrensrätt, med konsumenterna i fokus, är därmed intressant enligt min mening.

1.5 Avgränsningar

Tyngdpunkten för denna uppsats ligger på certifiering som sker av en tredje part. Detta ligger i linje med Kommissionens definition av certifiering.¹⁹ Fokus ligger på frivillig certifiering, vilket innebär att certifiering görs utan att lag eller myndigheter kräver det. Det är oundvikligt att inte blanda in fall där vissa myndighetsföreskrifter eller liknande förekommer, men utgångspunkten är att undersöka frivillig certifiering. Det ska nämnas att några av de vanligare certifieringarna på marknaden idag berörs i uppsatsen av pedagogiska skäl. Uppsatsen ska inte redogöra för specifika certifieringar eller för hur deras avtal är utformade. Inte heller delen om ekonomisk teori ämnar vara heltäckande, eftersom ekonomisk teori endast behandlas för att ge ett ekonomiskt perspektiv på effekterna av avtal om certifiering.

Rättskällor för standardisering och märkning behandlas genomgående. Det faller emellertid utanför uppsatsens omfattning att på ett uttömmande sätt redogöra för dessa. Inom konkurrensrätten talas det om horisontella och vertikala avtal.²⁰ Båda är intressanta för avtal om certifiering men denna

---

¹⁴ Hädanefter ”Konkurrensverket”.

¹⁵ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009).

¹⁶ Hur ”konsument” används i uppsatsen utvecklas i Terminologi.

¹⁷ Jfr Dahlman, Glader och Reidhav (2005) s. 205.

¹⁸ Se exempelvis Pierce, *The Antitrust Dilemma. Balancing Market Power, Innovation and Standardisation* (2016) och Karolczyk, *Product Certification – the next big standard-setting debate?* (2013).

¹⁹ Kommissionens riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel (2010) i punkt 2.2 framgår att det ska handla om en tredje part som intygar.

²⁰ Jones och Sufrin (2016) s. 140 f.

uppsats inriktar sig på horisontella avtal. Artikel 102 FEUF om missbruk av dominerande ställning och artikel 34 FEUF om fri rörlighet för varor och tjänster behandlats inte utan nämns i vissa fall som komplement till artikel 101 FEUF. De nationella rättsfall som behandlas är inte heltäckande, utan används av pedagogiska skäl.

Slutligen är det viktigt att poängtera att artikel 101 FEUF endast är tillämplig när handeln påverkas märkbart. Det innebär att nationell rätt kan bli tillämplig om samhandelskriteriet inte är uppfyllt.²¹ Även om nationell rättspraxis granskas redogörs inte för nationell rätt. Det innebär att vissa delar av denna uppsats kan ha en del intressanta aspekter ur svensk konkurrensrätt men detta kommer inte att analyseras närmare.

1.6 Terminologi

I uppsatsen används begreppet konsument i linje med EU:s konkurrensrätt. Begreppet innefattar slutkonsumenter samt konsumenter som kan vara både privatpersoner eller näringsidkare som konsumerar produkter eller tjänster av en näringsidkare.²² När det hänvisas till Tribunalen och EU-domstolen samtidigt benämns detta i uppsatsen som EU-domstolarna. När det i den fortsatta läsningen diskuteras rättspraxis omfattas även beslut från Kommissionen, vilka egentligen inte är rättsfall. Detta görs av metodologiska skäl eftersom besluten är vägledande och måste följas av enskilda individer, företag och myndigheter. Vidare förutsätts det att läsaren är väl införd med begrepp som är allmänt använda vid studiet av EU:s konkurrensrätt som ekonomiska begrepp och termer.²³ Slutligen ska det nämnas att artikel 101 FEUF tidigare har haft beteckningen artikel 85 och artikel 81 i EG-fördraget. Inga språkliga förändringar har skett och därmed används den gemensamma benämningen artikel 101 FEUF i denna uppsats.

1.7 Disposition

För att besvara uppsatsens frågeställningar behövs en helhetsbild av certifiering och varför certifiering används. Följaktligen inleds uppsatsen med ett inledningskapitel, kapitel 1, och kapitel 2 som handlar allmänt om certifiering. Detta följs av kapitel 3 som studerar avtal om certifiering i förhållande till artikel 101 FEUF. Dessa kompletteras med kapitel 4 om rättspraxis, både från EU och från nationell nivå. Varje kapitel avslutas med en sammanfattning. Slutligen består kapitel 5 av en analys och mina slutsatser.

Kapitel 3 om avtal om certifiering är betydligt mer omfattande än de andra två då detta innehåller själva huvuddelen av den deskriptiva delen av uppsatsen. Detta är nödvändigt för en utförlig redogörelse av avtal om

---

²¹ Jones och Sufrin (2016) s. 170 f.

²² Se exempelvis Jones och Albors-Llorens, *The Images of the "Consumer" in EU Competition Law* (2015).

²³ Jfr Jones och Sufrin (2016) s. 1-81.

certifiering. Av pedagogiska skäl följer varje delkapitel rekvisiten i artikel 101 FEUF. Läsaren förväntas dock besitta grundläggande kunskaper om artikel 101 FEUF och dess tillämpning. Läsaren bör ha kännedom om målen med EU:s konkurrensrätt och hur de olika rättskällorna värderas i förhållande till nationell rätt. Kapitlet som behandlar rättspraxis är utformat och placerat för att ge läsaren en tydligare bild av hur certifiering kan användas, men även begränsa konkurrensen, i praktiken. Upplägget är framställt i syfte att ge läsaren en tydlig bild av certifiering och avtal om certifiering mot bakgrund av EU:s konkurrensrätt.

Det är viktigt att betona att uppsatsens första frågeställning fordrar ett deskriptivt svar, vilket inte ger utrymme för någon djupare analys. Uppsatsen femte frågeställning om vad det innebär för konsumenterna om avtal är konkurrensbegränsande är bred och svår att ge ett uttömmande svar på. Jag anser emellertid att det är viktigt att ha med sig ett konsumentperspektiv när avtal granskas enligt artikel 101 FEUF. Det ger en klarhet i varför ett avtal eventuellt begränsar konkurrensen om hela förfarandet ses mot bakgrund av de effekter avtalet får för konsumenterna.

2 Certifiering

Konsumenter stöter på certifikat varje dag. I mataffären finns det ekologiskt kött, ägg från frigående hönor och kaffe som är tillverkat under bra arbetsförhållanden.²⁴ Det är inte bara bland livsmedel det finns certifikat. Ekologiska kläder och ekologisk bomull har blivit en trend på marknaden. Gina Tricot har en kampanj där ekologisk bomull framhävs.²⁵ Även H&M har kollektioner med certifierad bomull.²⁶ Utvecklingen av gröna marknader har ökat mängden certifikat i samhället. Det kan handla om naturligt, ekologiskt, miljövänligt, lågenergi, återanvändbart och giftfritt för att nämna några exempel.²⁷ I detta kapitel introduceras certifiering. En jämförelse görs med standardisering och effekterna av avtal om certifieringen studeras enligt ekonomisk teori. Kapitlet avslutas med konkurrensrättens mål i förhållande till certifiering.

2.1 Vad är certifiering?

Det går att söka vägledning ur Kommissionens olika riktlinjer vad gäller certifiering.²⁸ En av dessa är EU:s riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel²⁹. En annan är Riktlinjer för tillämpningen av artikel 101 FEUF om Europeiska unionens funktionssätt på horisontella samarbetsavtal³⁰, som behandlar standardiseringsavtal.³¹ Vad gäller riktlinjerna för jordbruksprodukter är dessa intressanta, då det på senare år vuxit fram allt fler frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel. En inventering som skedde för Kommissionens räkning 2010 visade att det fanns fler än 440 olika system, de flesta var inrättade de senaste tio åren.³² Att jordbruksriktlinjerna endast gäller jordbruksprodukter innebär att de bör användas med försiktighet. I inledningen till jordbruksriktlinjerna framgår att Kommissionen anser att det inte krävs lagstiftning utan räcker med riktlinjer vad gäller certifiering av jordbruksprodukter.³³

---

²⁴ Karolczyk, *Product Certification – the next big standard-setting debate?* (2013).

²⁵ Bergman, *Is it really organic* publicerad på Gina Tricots hemsida 2013. Se även Global Organic Textile Standard – Ecology & Social Responsibility.

²⁶ Bomull certifierad enligt Better Cotton Initiative under 2016. Från H&M:s hållbarhetsrapport 2016.

²⁷ Karolczyk, *Product Certification – the next big standard-setting debate?* (2013).

²⁸ Det kan vara av vikt att än en gång betona att riktlinjerna endast ska användas som vägledning. De är således inte bindande för EU-domstolen. Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 17 och Kommissionens riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel (2010) i 1.2 sista meningen.

²⁹ Hädanefter ”jordbruksriktlinjerna”.

³⁰ Hädanefter ”de horisontella riktlinjerna”.

³¹ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkterna 257-335.

³² Undersökning utförd av Areté för GD Jordbruk. Se http://ec.europa.eu/agriculture/quality/index_en.htm.

³³ Kommissionens riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel (2010) punkt 1.2 första stycket.

Det finns inte en enhetlig definition av certifiering. Flera försök till att skapa en enhetlig definition har gjorts i riktlinjer, rapporter och rättspraxis. Ett exempel på en definition går att finna i 2.2 jordbruksriktlinjerna, där certifiering definieras som ”intyg från tredjepart i fråga om produkter, processer, system eller personer.”³⁴ I en rapport från Konkurrensverket beskrivs certifiering som att en produkt bedöms enligt en viss förutbestämd standard.³⁵ I rättsfallet IAZ m.fl. mot Kommissionen³⁶, där avtal om certifiering av diskmaskiner och tvättmaskiner innebar en konkurrensbegränsning, konstaterades att certifiering innebar ett bevis på att en standard var uppfylld.³⁷

Certifiering kan krävas av lag eller myndigheter. Om så inte är fallet brukar det benämnas som frivillig certifiering.³⁸ Enligt jordbruksriktlinjerna måste alla privata certifieringssystem vara frivilliga.³⁹ Att ett certifieringssystem är frivilligt innebär att kraven för en godkänd bedömning går utöver vad lagen inom området kräver.⁴⁰ Ett känt fall om certifiering är Ålands Vindkraft⁴¹ som handlade om fri rörlighet för varor enligt artikel 34 FEUF. Målet belyser den ökade betydelsen av certifieringar i samhället och hur certifikat kan användas i flera olika syften. Svenska staten beviljade certifikat i syfte att uppnå de mål som satts upp om miljövänlig energi, varför det inte handlade om frivillig certifiering.

Certifiering kan användas som ett marknadsföringsinstrument mot konsumenterna eller mot företaget. När certifiering sker mot företaget är den inte direkt synlig för slutkonsumenterna. När certifieringen riktas mot slutkonsumenterna måste märkning ske för att kunna särskilja den certifierade produkten från produkter som inte är certifierade. Märkningen fungerar då som ett bevis på certifiering och behövs för att kunden ska kunna identifiera produkten.⁴²

Av Konkurrensverkets rapport framgår tre typer av certifiering:

---

³⁴ Definitionen är baserad på ISO/IEC 17000 Conformity assessment – Vocabulary and general principles.

³⁵ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 18. Författarna av rapporten hänvisar till Meuwissen m.fl., *Technical and economic considerations about traceability and certification in livestock production chains* (2003).

³⁶ Mål C-96/82 IAZ *International Belgium m.fl. mot Kommissionen*.

³⁷ *Ibid.* punkt 24.

³⁸ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 18.

³⁹ Kommissionens riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel (2010) punkt 1.2.

⁴⁰ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 18.

⁴¹ Mål C- 573/12, *Ålands Vindkraft mot energimyndigheten*.

⁴² Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 18.

1. Förstapartscertifiering

Förstapartscertifiering kallas även egencertifiering. Det är då producenten själv som certifierar sin produkt.⁴³

2. Andrapartscertifiering

Andrapartscertifiering innebär att köparen kontrollerar och certifierar en produkt. Många gånger betalar köparen en tekniker eller motsvarande som inspekterar och certifierar produkten. Andrapartscertifiering används vanligtvis av grossister som vill visa för slutkonsumenterna att de kontrollerar sina produkter och leverantörer enligt vissa kvalitetskrav.⁴⁴

3. Tredjepartscertifiering

Ett oberoende organ, offentligt eller privat, gör certifieringen.⁴⁵ Enligt jordbruksriktlinjerna är certifiering per definition att en tredje part certifierar en produkt, annars talas det om egendeklaration.⁴⁶ Den vanligaste typen av certifiering som är synlig för konsumenter handlar om tredjepartscertifiering som är frivillig. Några exempel som ges i Konkurrensverkets rapport är KRAV, Nyckelhålmärkt, Svenskt Sigill, Marine Stewardship Council och Rättvisemärkt/Fairtrade.⁴⁷ Dessa har gemensamt att de främst certifierar livsmedel.

KRAV-märkning innebär att en produkt är ekologisk och KRAV har även mål om god hälsa och goda arbetsförhållanden. Nyckelhålmärkt ska underlätta för konsumenter att hitta näringsmässigt bättre alternativ. Svensk Sigill har en uttalad vilja att skydda det svenska jordbruket och gynna närproducerat. Sigillet står för säkrare livsmedel som har producerats med hänsyn till djur och miljö. Marine Stewardship Council vill motverka överfiskning och certifierar produkter som är förenliga med dess mål. Rättvisemärkt/Fairtrade vill minska fattigdomen och syftar till att förbättra arbetsförhållanden hos producenterna av de certifierade produkterna.⁴⁸

Den huvudsakliga skillnaden mellan certifiering, varumärken och uppförandekoder är att certifierade produkter vanligtvis kontrolleras av en tredje part.⁴⁹ Distinktionen mellan varumärke och certifikat är viktig att förtydliga. Ett varumärke är knutet till en viss tillverkare och har inte samma

---

⁴³ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 18.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid. s. 19.

⁴⁶ Kommissionens riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel (2010) punkt 1.1.

⁴⁷ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 8 och 28 ff.

⁴⁸ För vidare beskrivning och fler exempel se Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 8 och 28 ff.

⁴⁹ Ibid. s. 19.

oberoende kontroll av kvalitet. Ett varumärke måste inte uppfylla certifieringskriterierna eller en viss förutbestämd standard, till skillnad från ett certifikat. I praktiken är oftast certifikat och varumärken kombinerade för att förstärka varans trovärdighet då certifikat även blir varumärkesskyddade.⁵⁰ Certifiering syftar vanligen till att ge information om en viss kvalitet inom en viss produktgrupp och inte att underlätta jämförelser mellan olika produktgrupper.⁵¹

2.2 Varför certifiering?

Målet med att certifiera en produkt är att framhäva vissa egenskaper som produkten har.⁵² Ur konsumenternas perspektiv är det ett sätt att få information om produkten utan att de själva aktivt behöver söka upp informationen. I ekonomisk teori uttrycks detta som att transaktionskostnaderna minskar.⁵³ Om certifieringen fungerar effektivt enligt idealfallet på marknaden ökas informationen för konsumenter och därmed gynnas konkurrensen, eftersom konsumenterna kan välja mellan olika produkter med öppen och tillgänglig information.⁵⁴

Certifiering är vanligt i industrier där viktiga egenskaper hos produkter är svåra att upptäcka efter det att produkten har blivit konsumerad. Vi kan inte verifiera var tomaten växte eller om energin vi använder kommer från ”grön energi”. Med andra ord kan en konsument inte verifiera sanningshalten av påståenden om produkterna som görs av säljaren.⁵⁵ Målet med att certifiera en produkt är att skapa en bro över det informationsgapet.⁵⁶ Vanligtvis används ett certifikat för att signalera att en produkt har vissa speciella kvalitetshöjande egenskaper.⁵⁷

Samhällets och konsumenternas efterfrågan på vissa egenskaper hos en produkt är ett vägande skäl för att certifiering används. Ett annat skäl är företagets önskan om att deras leverantörer uppfyller de angivna krav som företagen ställer på leverantörens produkter. Detta är ett sätt för företag att kontrollera sina leverantörer.⁵⁸ Från tillverkarens sida ökar incitamenten att skapa produkter som möter kraven som efterfrågas av de som köper produkterna. Idag ser vi exempelvis en ökande efterfrågan på ekologiskt producerade varor, vilket skapar incitament för tillverkare att skapa produkter som möter den efterfrågan som finns på marknaden för

---

⁵⁰ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 19, 24 och 28. Se även exempelvis mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen*.

⁵¹ Liljenstolpe och Elofsson, *Miljömärkning för konsumenten, producenten eller miljön* (2009).

⁵² Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 8.

⁵³ Golan, Kuchler, Mitchell, Green och Jessup, *The Economics of Food Labeling* (2001).

⁵⁴ Karolczyk, *Product Certification – the next big standard-setting debate?* (2013).

⁵⁵ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 46.

⁵⁶ Karolczyk, *Product Certification – the next big standard-setting debate?* (2013).

⁵⁷ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 8.

⁵⁸ Kommissionens riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel (2010) punkt 1.2.

ekologiska produkter.⁵⁹ Dessutom, genom att öka konsumenternas medvetenhet om vilka val som kan göras och hur valet kan göra skillnad för omvärlden, kan certifieringar skapa efterfrågan på produkter som inte fanns tidigare.⁶⁰ Detta kan vara önskvärt ur vissa samhällsperspektiv och bedrivs av olika organisationer som exempelvis Naturskyddsföreningens kampanj för ekologiska produkter.⁶¹

Det finns många olika sätt för företag att konkurrera med varandra. Priskonkurrens är bara ett. Ett annat sätt är att konkurrera med att vissa standarder är uppfyllda och att produkten har ett certifikat.⁶² Genom att certifiera en produkt kan en förädlare differentiera sina egna produkter från sina konkurrenters produkter genom att ge en kvalitets- och säkerhetsförsäkran till kunderna och utnyttja konsumenternas vilja att betala mer för en nischad produkt.⁶³

Det är noterbart att det inte bara är certifierade produkter som kan ha kvalitetshöjande egenskaper utan certifikatet är bara ett bevis på att en produkt innehåller vissa egenskaper som krävs för just det certifikatet. Det är möjligt att andra produkter uppfyller samma egenskaper men att producenten valt att inte certifiera produkten. Enbart att en producent valt att inte marknadsföra sina produktkvaliteter med ett certifikat innebär inte att produkterna inte innehåller de kvalitetshöjande egenskaperna.⁶⁴

2.3 Certifiering och standardisering

En av uppsatsens frågeställningar är att redogöra för likheter och skillnader mellan certifiering och standardisering. Certifieringar och standardiseringar, eller att överhuvudtaget märka produkter med ett visst märke för att visa att produkterna uppfyller en viss kvalitet eller standard, är vanligt förekommande och fyller många gånger samma funktioner.⁶⁵

Ett standardiseringsavtal har som främsta syfte att fastställa kvalitetskrav eller tekniska krav som befintliga eller framtida produkter, produktionsprocesser, tjänster eller metoder kan uppfylla.⁶⁶ Certifiering är,

---

⁵⁹ Se exempelvis Ekologisk livsmedelsmarknad. Halvårsrapport om den ekologiska livsmedelsförsäljningen i detaljhandeln inklusive Systembolaget (2016).

⁶⁰ Bureau och Valceschini, *The European Food Labeling Policy and Regulation: How Good is at Informing, Protecting and Persuading* (2003).

⁶¹ Naturskyddsföreningens kampanj: *Nu byter vi till eko!*
<http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/jordbruk/eko>.

⁶² Henson och Reardon, *Private agri-food standards: Implications for food policy and the agri-food system* (2005).

⁶³ Henneberry, *Introduction to Food Labeling*. Studie presenterad på AAEA Food & Agricultural Marketing Policy Section Conference Emerging Roles for Food Labels: Inform, Protect, Persuade (2003).

⁶⁴ Liljenstolpe och Elofsson, *Miljömärkning för konsumenten, producenten eller miljön* (2009).

⁶⁵ Karolczyk, *Product Certification – the next big standard-setting debate?* (2013).

⁶⁶ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 257. Se även mål C-367/10 P, *EMC Development AB mot Kommissionen* som hänvisar till riktlinjerna i punkt 8.

som redan beskrivits, ett intyg från en tredje part i fråga om produkter, processer, system eller personer. Skillnaden mellan standardisering och certifiering kan enklast förklaras med att standardisering är upprättandet av en standard och certifiering är ett slags bevis på att en viss standard följs.

En standard innebär att en viss specifikation eller process är erkänd av ett stort antal tillverkare och användare.⁶⁷ Standardiseringen kan göras på olika sätt. Det kan ske genom fastställande av standarder i samförstånd i erkända internationella eller nationella standardiseringsorgan. Det kan ske genom avtal och mellan självständiga företag eller genom konsortier och fora. Standardiseringsavtal kan omfatta olika områden. Det kan till exempel vara storlekar eller funktioner, vissa tekniska specifikationer eller grader av kompatibilitet.⁶⁸

Det beskrivs i de horisontella riktlinjerna att villkoren för tillträde till ett visst kvalitetsmärke eller för godkännande från en tillsynsmyndighet kan betraktas som en standard.⁶⁹ Spridningen av en standard kan främjas av varumärken eller logotyper som certifierar att kraven är uppfyllda, vilket ger kunderna en garanti.⁷⁰ Ett avtal om provning⁷¹ och certifiering går längre än det primära syftet att fastställa standarden, vilket innebär att det oftast utgör ett separat avtal och en separat marknad.⁷²

Villkoren för att få tillträde till ett certifikat kan därmed likställas med en standard enligt de horisontella riktlinjerna.⁷³ Det innebär att vägledningen som ges i riktlinjerna om standardiseringsavtal bör kunna tillämpas med försiktighet i fall med certifiering. Det måste dock beaktas att avtalet om provning och certifiering kan utgöra en egen separat marknad och ett separat avtal som är mer långtgående än själva standardiseringen.⁷⁴

2.4 Certifiering och ekonomisk teori

Syftet med detta kapitel är att redogöra för certifiering i förhållande till ekonomisk teori. Det finns en ekonomisk teori om att uppnå perfekt konkurrens.⁷⁵ För att uppnå perfekt konkurrens krävs det att vissa förutsättningar är uppfyllda. Det krävs att både konsumenter och producenter har fullständig information om preferenser, produkternas kvalitet, kostnader och priser, vilket innebär att produktionsbeslut kan baseras på korrekt information. Perfekt konkurrens kräver också ett stort antal företag med homogena produkter så att inget enskilt företag kan

---

⁶⁷ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkterna 264-265.

⁶⁸ Ibid. punkt 257.

⁶⁹ Ibid. punkt 257.

⁷⁰ Ibid. punkt 310.

⁷¹ I vissa fall finns det avtal om att vissa aktörer i processen ska utföra provning av en viss produkt i syfte att bedöma om produkten uppfyller den förutbestämda standarden.

⁷² Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 310.

⁷³ Ibid. punkt 257.

⁷⁴ Ibid. punkt 310.

⁷⁵ Niels, Jenkins och Kavanagh (2011) s. 8 f.

påverka prissättningen. Vidare krävs fritt in- och utträde på marknaden. Köp får inte medföra höga transaktionskostnader, det vill säga kostnader som uppkommer men inte reflekteras i produktens pris, utan det ska vara lätt att söka upp säljare och köpare, undersöka produktens kvalitet och jämföra priser.⁷⁶

En faktor som kan förhindra perfekt konkurrens är stordriftsfördelar som kan uppkomma hos vissa större aktörer. Även andra faktorer kan påverka marknaden. Det kan vara externa effekter, externa kostnader eller externa intäkter. Kollektiva nyttigheter är också en faktor som kan påverka teorin om perfekt konkurrens. En kollektiv nytta kan vara hälsofördelarna av att färre människor blir överviktiga av hälsosam mat än av mindre hälsosam mat, vilket i sin tur leder till minskade sjukvårdskostnader för samhället, men vilket inte reflekteras i priset som konsumenterna betalar.⁷⁷ En perfekt fungerande marknad och teorin om perfekt konkurrens kan upplevas som en abstrakt teoretisk konstruktion. En effektiv marknad bör emellertid eftersträvas även om målet inte uppnås.⁷⁸ I detta kapitel följer en diskussion om hur certifieringar påverkar och leder till att målen med en effektiv marknad uppnås.

2.4.1 Certifiering ger köpare mer information

En effektiv marknad kräver att det finns fullständig information om produkterna på marknaden och att informationen är tillgänglig för alla parter på marknaden. Om det finns en marknadsaktör som saknar fullständig information uppkommer en kostnad för marknadsaktören då denne måste ta reda på informationen. Det innebär att de samlade transaktionskostnaderna på marknaden blir högre och att marknadsfunktionen försämras. En marknad med högkvalitativa produkter kan till och med kollapsa vid allvarliga informationsproblem.⁷⁹

Certifiering fyller en funktion som förmedlare av information till en köpare angående en produkts egenskaper. Detta är vanligen information som annars endast innehåses av säljaren. När endast säljaren innehar informationen innebär det ett informationsgap mellan köpare och säljare. Genom att informera köparen genom certifiering, subventioneras transaktionskostnaderna och köparen får tillgång till mer information, vilket gör att köpare lättare kan anpassa sina konsumtionsval efter sina preferenser. Detta innebär att marknaden lättare uppnår en effektiv nivå vad gäller produktkvalitet. Informationen minskar emellertid inte alltid konsumenternas informationsgap gentemot säljaren. För mycket

---

⁷⁶ Akerlof, *The market for 'Lemons': Quality Uncertainty and the Market Mechanism* (1970).

⁷⁷ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 45.

⁷⁸ Jones och Sufriin (2016) s. 6 ff.

⁷⁹ Akerlof, *The market for 'Lemons': Quality Uncertainty and the Market Mechanism* (1970).

vetenskaplig eller detaljerad information kan vara ett problem då det kan skapa förvirring hos konsumenter och leda till sämre konsumtionsbeslut.⁸⁰

Certifiering kan påvisa olika produkttegenskaper, vilka påverkar marknadens funktion. Det kan handla om sökegenskaper, erfarenhetsegenskaper och förtroendegenskaper. Sökegenskaper är exempelvis färg och form eller sådana egenskaper som går att upptäcka innan köp, vid en undersökning. Erfarenhetsegenskaper är egenskaper som upptäcks när produkten är köpt, exempelvis smak. Förtroendegenskaper är osynliga, vilket innebär att de inte kan upptäckas av konsumenten efter köpet. Det kan vara näringsämnen, säkerhetsnivå eller processattribut som signalerar att en vara har tillverkats på ett visst sätt. Det kan handla om att kläder inte tillverkats av barnarbetare eller att tillverkaren inte har använt besprutningsmedel i maten. För att definiera ett processattribut måste hela produktprocessen undersökas. Det innebär att en köpare av ägg måste undersöka hela tillverkningsprocessen för att se om hönsen varit frigående. Det räcker inte med att bara undersöka själva produkten när den är köpt.⁸¹ Ju svårare och mer kostsamt det är för en köpare att avgöra en produkts egenskaper, desto större nytta har certifiering som signalerar de egenskaper som söks. Certifiering används i de flesta fall för att signalera förtroendegenskaper.⁸²

Certifiering kan öka den enskilda konsumentens nytta genom att minska informationsproblem. Konsumentens totala transaktionskostnader minskar eftersom konsumenten inte behöver söka reda på information, som certifieringen ger, på egen hand. Den samhällsekonomiska nyttan kan ökas genom mer information till konsumenter i de fallen som konsumtionsbeslut leder till externa effekter.⁸³ Ett exempel på när den samhällsekonomiska nyttan kan ökas genom mer information är när certifiering styrker att en produkt är hälsosam eller miljövänlig. Det innebär att konsumenterna troligtvis väljer de certifierade produkterna, vilket leder till att befolkningen håller sig friskare eller att miljön bevaras. Det kan i sin tur leda till en mer arbetsvillig befolkning, samhällets vårdkostnader minskar eller i miljöfallet att mindre skadliga effekter av miljöförstöring drabbar samhället.⁸⁴

Den potentiella sociala nytta som kan uppstå genom att införa certifiering av hälsosamma produkter kan vara större än den vinstökning som certifieringen kan innebära för företag. Den sociala nyttan av certifiering kan därmed vara större än den sociala kostnaden, även om den privata nyttan är mindre än den privata kostnaden. Det motsatta kan inträffa om den sociala kostnaden blir större än nyttan samtidigt som den privata nyttan överstiger den privata kostnaden, om certifieringen inte utformas på rätt sätt.⁸⁵ Detta innebär att om företag inte förser konsumenter med relevant information kan det finnas

---

⁸⁰ Teisl och Roe, *The Economics of Labeling: An Overview of the Issues for Health and Environmental Disclosure* (1998).

⁸¹ Nelson, *Information and consumer behaviour* (1970). För mer information, se även Jörgensen, *Märkning av genmodifierade livsmedel – en samhällsekonomisk analys* (2002).

⁸² Darby och Karni, *Free competition and the optimal amount of fraud* (1973).

⁸³ Golan, Kuchler, Mitchell, Green och Jessup, *The Economics of Food Labeling* (2001).

⁸⁴ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 45.

⁸⁵ *Ibid.* s. 47.

incitament för staten att introducera certifiering för att styra konsumenterna mot ett politiskt mål. Ett exempel är EU:s märkning för ekologiskt jordbruk.⁸⁶ I praktiken har konsumenter olika preferenser, inkomster och samhällsmål, vilket innebär att individer inte alltid väljer den certifierade produkten, även om individen samtycker med samhällsmålet.⁸⁷

2.4.2 Certifiering, differentiering och prispremier

Certifiering erbjuder inte bara möjligheter för konsumenter utan också för företag. De förtroendegivande egenskaper som köparen blir upplyst om kan hjälpa företag att skilja produkter åt. Det innebär att företaget kan ta ut ett högre pris då köparen vill betala mer för en produkt som uppfyller kraven som certifieringen påvisar. Certifiering medför också att producenter lättare kan signalera högkvalitativa produkter, vilka också kan identifieras av konsumenter. Det skapar ett incitament för producenter att utveckla dessa då det finns en prispremie att ta ut.⁸⁸

Köparen är inte alltid medveten om vilka extra kostnader ett företag har för att uppfylla kraven för certifiering, vilket leder till en så kallad moral hazard-risk. Det innebär att företag kan använda certifieringen till att ta ett för högt pris, eller redovisa att produkter har önskad kvalitet, vare sig det stämmer eller inte. Detta kan leda till att marknaden domineras av varor med sämre kvalitet och en så kallad adverse selection-situation uppstår. Det är en situation som uppstår när säljare och köpare inte har samma tillgång till information.⁸⁹

Certifiering kan också användas som en differentieringsstrategi. Produktdifferentiering betyder att utveckla produktkvaliteter för att skilja sig från konkurrenter. Att ett företag använder certifiering som differentieringsstrategi innebär att det därmed kan minska priskonkurrens på marknaden till förmån för konkurrens med produktens egenskaper. Att differentiera en vara i olika varianter genom certifiering och utnyttja vissa konsumenters lägre priskänslighet för speciella produktens egenskaper kan även sägas vara en form av prisdiskriminering.⁹⁰

Om ett företag lyckas väl med sin differentieringsstrategi kan det innebära att företaget lyckas få en monopolliknande ställning på marknaden. Företaget får därmed, på grund av de unika produkterna, möjlighet att påverka prissättningen av sina produkter, vilket i sin tur ökar företagets

---

⁸⁶ Rådets förordning (EG) nr 834/2007 av den 28 juni 2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EEG) nr 2092/91.

⁸⁷ Jörgensen, *Märkning av modifierade livsmedel – en samhällsekonomisk analys* (2002).

⁸⁸ Grossman, *The Informational Role of Warranties and Private Disclosure about Product Quality* (1981).

⁸⁹ Akerlof, *The market for 'Lemons': Quality Uncertainty and the Market Mechanism* (1970).

⁹⁰ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 49.

vinst. På lång sikt kommer en marknad med så pass bra vinstmöjligheter att locka fler företag, vilket leder till ökade substitutionsmöjligheter, vilket minskar företagets marknadsmakt, och slutligen sänker priset samt pressar företagets vinster neråt.⁹¹

2.4.3 Certifiering kan användas för att höja konkurrenternas kostnader

Användningen av strategier som går ut på att höja rivalernas kostnad är sedan länge vanligt förekommande. Framförallt är detta vanligt bland dominerande företag för att missgynna sina rivaler, utan att använda underprissättning, vilket oftast är mer kostsamt i början. Vanliga exempel på kostnadshöjande strategier är exklusiva leverantörsavtal, lobbying för lagförslag och produktregleringar som skadar rivaler samt marknadsförings- och FoU-krig.^{92, 93}

Ett sätt att höja rivalernas kostnad är att påverka certifieringsstandarders utformning. Även om ett certifieringssystem är öppet för alla är det inte ovanligt att vissa större aktörer indirekt har mer makt än andra. Stora företag kan exempelvis, på grund av lägre organisationskostnader och större resurser, ha en bättre möjlighet än andra intressenter att påverka certifieringsstandarders utformning. Det finns framförallt fyra sätt som är identifierade av Grolleau m.fl.,⁹⁴ vilka innebär att företag kan höja rivalernas kostnad:

1. Genom att definiera en snäv produktkategori

Om ett företag har inflytande på certifieringsprocessen kan företaget påverka så att produktkategorin blir snävt definierad. Då är det endast ett fåtal aktörer som kan åtnjuta ett certifikat. De certifierade produkterna kommer att jämföras med så få andra produkter som möjligt. Det innebär mindre konkurrens på den nischade marknaden, och de rivaler som inte passar in på de snävt anpassade kraven kommer inte ha möjlighet att anpassa sina produkter till att passa in i den nischen.⁹⁵ I en rapport av Konkurrensverket ges ett exempel där nötköttsproducenter gärna vill hamna i en så snäv produktkategori som möjligt i en klimatmärkning som är baserad på koldioxidekvivalenter. Det betyder ur nötköttsproducentens perspektiv att en klimatmärkning helst ska skapa en särskild kategori för nötkött, eftersom nötköttsproduktion släpper ut mer växthusgaser jämfört med produktion av andra typer av kött eller det vegetariska proteinalternativet baljväxter.⁹⁶

---

⁹¹ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 49.

⁹² Forskning och utveckling.

⁹³ Salop och Scheffman, *Raising Rivals' Costs* (1983). Se även Salop och Scheffman, *Cost-Raising Strategies* (1987).

⁹⁴ Grolleau, Ibanez och Mzoughi, *Industrialists hand in hand with environmentalists: how eco-labeling schemes can help firms to raise rivals' costs* (2007).

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 53.

2. Genom att definiera certifieringskriterier som missgynnar konkurrenter

Ett företag med inflytande i certifieringsprocessen kan påverka så att certifieringskriterierna missgynnar en konkurrent. Om certifieringskriterierna passar vissa specifika produkter men inte andra kan företag missgynnas, vilket går att utnyttja. Ett företag kan använda strategin och missgynna konkurrenter genom att påverka certifieringskriterierna. Exempelvis genom att ge preferenser för processer och material som inte används av konkurrenter. Det kan även göras genom att sätta upp transportkrav eller krav på lokala föreskrifter som därigenom missgynnar konkurrenter och utländska producenter.⁹⁷

3. Genom att definiera övervakningsmekanismer som missgynnar konkurrenter

Om ett företag med inflytande i certifieringsprocessen definierar övervakningsmekanismer som missgynnar konkurrenter är det konkurrensbegränsande. Vissa tekniska krav leder till större kostnader hos en del företag när andra företag är bättre lämpade. Det kan innebära att det krävs dyra och svårtillgängliga tester för att en produkt ska vara förenlig med certifieringsstandarden. Detta kan vara ett sätt som går att använda till att slå ut vissa konkurrenter som inte klarar testerna. Det är främst mindre företag eller företag som inte hunnit anpassa sig till de tekniska standarder som finns, som drabbas.⁹⁸

4. Genom att störa signaleringen till konsumenter

Det går att attackera konkurrenter som redan har blivit certifierade. Genom att sprida ytterligare information, budskap, märkningar eller skapa viss osäkerhet gällande vilka certifierade egenskaper som finns så kan företag förvanska effekterna av certifiering och göra certifikatet svagare samt mindre effektivt att använda för konkurrenterna.⁹⁹

2.5 Certifiering, handel och konkurrensrättsliga mål

För att förstå hur certifiering förhåller sig till EU:s konkurrensrätt ska konkurrensrättens mål kortfattat jämföras med certifiering. Samtidigt finns det anledning att analysera detta tillsammans med de effekter certifiering kan få på den internationella handeln. Hela EU:s konkurrensrätt bygger på det övergripande målet att uppnå en fri och enhetlig inre marknad med gränsöverskridande handel. Konkurrensreglerna utgör ett verktyg för

---

⁹⁷ Grolleau, Ibanez och Mzoughi, *Industrialists hand in hand with environmentalists: how eco-labeling schemes can help firms to raise rivals' costs* (2007).

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid.

uppfyllandet av detta mål. Konkurrensreglerna går ut på att företag ska kunna konkurrera på lika villkor.¹⁰⁰ I artikel 3.1B FEUF har EU exklusiv behörighet att utfärda de konkurrensregler som krävs för upprätthållande av konkurrensen inom den inre marknaden. EU:s konkurrensrätt har byggts upp i syfte att skydda den effektiva konkurrensen och vara samhället till nytta. Reglerna ska skydda marknaden och förhindra att ekonomiska barriärer uppstår.¹⁰¹ Principerna är grundade i tron om att effektiv konkurrens är den bästa resursfördelningen och leder till störst samhällsnytta genom att skapa välfärd för konsumenter och öka produktiviteten.¹⁰²

Hur förhåller sig certifiering till målet om en enhetlig inre marknad med gränsöverskridande handel? Certifiering kan vara positivt för handeln. Certifiering kan ge utländska producenter en möjlighet att anpassa sig till nya marknader genom att förbättra produktkvalitet och effektivisera sin produktion. Införandet av en certifiering och dess effekt på handeln beror på hur standarden utformas. Det beror på om det är lätt eller svårt för utländska producenter att få tillgång till certifikatet. Om tillgång medför stora kostnadsökningar för utländska producenter jämfört med inhemska kan certifieringen i praktiken fungera som ett importförbud. Mindre restriktiva standarder kan däremot öka importen.¹⁰³

Certifiering kan även motverka målet att uppnå en enhetlig inre marknad med gränsöverskridande handel, bland annat eftersom certifiering kan missgynna producenter från andra länder. Standarden som krävs för att bli certifierad kan vara baserad på inhemska förhållanden. Konkurrenter kan också använda standardutformningen i ett strategiskt syfte.¹⁰⁴ Om det är svårt att få tillgång till certifieringsreglerna eller om det finns språkliga barriärer får utländska producenter högre transaktionskostnader. När certifiering diskriminerar utländska producenter finns det en risk att dessa producenters marknadsandelar blir mindre och de inhemska producenternas marknadsandelar blir större. Då kan certifieringen bli ett icke-tariffärt handelshinder.¹⁰⁵

Av Konkurrensverkets rapport framgår att utländska producenter lätt kan diskrimineras av certifiering och att det kan bli ett icke-tariffärt handelshinder som kan påverka handeln negativt. Författarna har använt en modell som visar att certifiering kan vara problematiskt sett ur konkurrenssynpunkt. Mindre producenter kan få det svårare att delta på internationella marknader i samma utsträckning som stora företag som vanligen är mer effektiva.¹⁰⁶ Om så blir fallet kommer antalet exportörer att minska. Vissa länder har enligt rapporten fler effektiva företag, vilket i

---

¹⁰⁰ Westin (2007) s. 18 f.

¹⁰¹ Rose och Bailey (2013) s. 1.013.

¹⁰² Ibid. s.1.014.

¹⁰³ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 56.

¹⁰⁴ Ibid. s. 55.

¹⁰⁵ Ibid. s. 55 f.

¹⁰⁶ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 55.

slutändan leder till att vissa länder gynnas över andra. Detta kan särskilt drabba mindre producenter i fattiga länder eftersom certifieringen höjer de fasta exportkostnaderna.¹⁰⁷

I rapporten menar författarna även att alla producenter inte har samma möjligheter att bli certifierade. Både producentens storlek och utvecklingsnivån i landet producenten verkar i kan påverka förutsättningarna för att bli certifierad.¹⁰⁸ De menar att ett generellt problem är att certifieringsstandarder utformas i industrialiserade länder och att utvecklingsländer har för lite inflytande över utformningsprocessen.¹⁰⁹ Detta leder till höga inträdesbarriärer på marknader som tidigare varit beroende av import från utvecklingsländer. Ett exempel där höga inträdesbarriärer skapades och hindrade handel från utvecklingsländer är United Brands mot Kommissionen.¹¹⁰ I målet hindrade ett företag med dominerande ställning effektiv konkurrens och handel inom EU genom att dela upp import och försäljning. Detta gjordes bland annat genom att använda kvalitetsmärken.¹¹¹

De olika negativa effekter certifiering kan ha på handeln är inte förenligt med målet om en enhetlig inre marknad. Vad gäller påverkan på handeln när det inte finns statlig inblandning gäller främst artikel 101 FEUF som skydd mot de negativa effekterna som kan ha effekt på den inre marknaden. Det är därför viktigt att granska syftet med bestämmelsen innan dess praktiska effekter studeras. När det handlar om effekter på marknader utanför EU får drabbade aktörer förlita sig på andra mellanstatliga regler.¹¹² Utanför EU och EU:s regler om konkurrensbegränsande avtal finns det inget krav på att behandla utländska och inhemska produkter på samma sätt, förutsatt att det inte förekommer statlig inblandning eller mellanstatliga avtal som behandlar detta.¹¹³ Vad gäller certifiering kan det i vissa fall handla om stora internationella organisationer utan statlig inblandning som sköter certifieringen, vilket medfört kritik då dessa system kan skapa handelshinder och vara negativt för utvecklingsländer.¹¹⁴

Huvudsyftet med förbudet mot konkurrensbegränsande avtal enligt artikel 101 FEUF är att förhindra att konkurrensen snedvrids eller begränsas. Artikel 101 FEUF bör läsas med fördragets grundartiklar som ledstjärna. Detta uttalades i *Metro SB-Großmärkte mot Kommission*¹¹⁵ där konkurrensrätten definierades enligt hur målen med FEUF efterlevdes. En effektiv konkurrens är en förutsättning för en fri och dynamisk inre

---

¹⁰⁷ Ibid. s. 59.

¹⁰⁸ Ibid. s. 54 ff.

¹⁰⁹ Ibid. s. 165 ff.

¹¹⁰ Mål C-27/76 *United Brands och Continentaal BV mot Kommissionen*.

¹¹¹ Ibid. punkterna 12, 88 och 91.

¹¹² Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 54 ff.

¹¹³ World Trade Organization har vissa regler men dessa kräver oftast statlig inblandning.

¹¹⁴ Stanton och Wolff, *Private voluntary standards and the World Trade Organization Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures* s. 6-9 i Borot de Battisti (2009).

¹¹⁵ Mål C-26/76, *Metro SB-Großmärkte mot Kommission*.

marknad. Innan Lissabonfördraget¹¹⁶ trädde i kraft stod det uttryckligen i artikel 3 EG-fördraget¹¹⁷ att konkurrensen ska skyddas från snedvridning. Nu ingår denna bestämmelse i protokoll 27 om den inre marknaden.¹¹⁸ Delmålen med konkurrensrätten har diskuterats flitigt. G. Monti citeras många gånger på konkurrensrättens område och han menar att målen är att uppnå i) effektiv konkurrens, ii) marknadsintegration och iii) en effektiv marknad med effektiv resursallokering.¹¹⁹ Fokus på välfärden för konsumenter har dock ökat.¹²⁰ Kommissionens konkurrenspolicy har utvecklats till att ta hänsyn till att målen med konkurrensrätten ska leda till ökad välfärd för konsumenter.¹²¹

2.6 Sammanfattning

Kapitel 2 ger en bakgrund till certifiering som är nödvändig för att förstå kapitel 3. Vad certifiering är och varför det används är en grund för förståelse av avtal om certifiering. Hur certifiering enligt ekonomisk teori kan vara positivt eller negativt för konkurrensen är viktigt att känna till när ett avtals konkurrens effekter granskas. Slutligen är det av vikt att känna till de konkurrensrättsliga målen, hur dessa förhåller sig till certifiering och certifierings effekter på internationell handel, innan artikel 101 FEUF om konkurrensbegränsande avtal analyseras.

---

¹¹⁶ Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, undertecknat i Lissabon den 13 december 2007.

¹¹⁷ Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

¹¹⁸ Konsoliderad version av fördraget om Europeiska unionen - PROTOKOLL - Protokoll (nr 27) om den inre marknaden och konkurrens.

¹¹⁹ Monti (2007).

¹²⁰ "Consumer welfare" är den korrekta benämningen på engelska.

¹²¹ Witt, *Public Policy Goals Under EU Competition Law-Now is the Time to Set the House in Order* (2012) och Brietzke, *Robert Bork, The Antitrust Paradox: A Policy at War with Itself, a review* (1979).

3 Avtal om certifiering

Samverkan mellan företag sker i många former och samarbeten behöver nödvändigtvis inte vara något negativt eller otillåtet. I många fall kan samarbeten leda till positiva effekter. Vad gäller avtal om certifiering är utgångspunkten många gånger att certifieringen ska leda till positiva effekter på marknaden.¹²² Syftet med detta kapitel är att undersöka under vilka förutsättningar avtal om certifiering blir konkurrensbegränsande och hur dessa avtal bör utformas för att inte begränsa konkurrensen. För att göra detta på ett tydligt sätt kommer rekvisiten för tillämplighet av artikel 101 FEUF att undersökas i varje delkapitel. Rekvisiten är följande:

1. Ett avtal eller samordnat förvarande
2. Som hindrar, begränsar eller snedvrider konkurrensen
3. Påverkar handeln och uppnår viss effekt
4. Inte är undantaget enligt artikel 101.3 FEUF¹²³

I varje kapitel redogörs för vad som gäller för varje rekvisit och hur detta kan appliceras på avtal om certifiering. Slutligen redogörs det för hur ett avtal om certifiering bör utformas för att inte begränsa konkurrensen.

3.1 Tillämplighet

Artikel 101 FEUF är tillämplig på horisontella och vertikala avtal om certifiering mellan företag som begränsar konkurrensen.¹²⁴ Horisontella avtal är avtal mellan två aktörer som är på samma nivå på marknaden. Det innebär vanligen att de är verksamma i samma led av produktions- eller distributionskedjan vad gäller inköp och försäljning av varor och tjänster. Vertikala avtal är ett avtal mellan företag som är verksamma i olika produktionsled, det kan vara till exempel en producent och en grossist.¹²⁵ Avtal om certifiering kan ske på vertikal nivå men löper större risk för att vara konkurrensbegränsande på horisontell nivå då dessa vanligen handlar om samarbete mellan faktiska eller potentiella konkurrenter.¹²⁶

Det finns vissa typer av avtal som till sin natur är konkurrensbegränsande och därför inte är tillåtna. I artikel 101.1 FEUF framgår de mest allvarliga överträdelseerna. Att ett beteende inte är reglerat i bestämmelsen behöver inte betyda att beteendet inte kan vara konkurrensbegränsande.¹²⁷ De överträdelse som tas upp i bestämmelsen är att förhindra priskonkurrens, begränsa produktionen, dela upp marknader, tillämpa diskriminerande

---

¹²² Jones och Sufrin (2016) s. 114 ff.

¹²³ Ibid. s. 114.

¹²⁴ Förenade målen C-56 och 58/64, *Etablissement Consten S.A. & Grundig Verkaufs-GmbH mot Kommissionen*.

¹²⁵ Jones och Sufrin (2016) s. 714 f.

¹²⁶ Westin (2007) s. 71-72.

¹²⁷ Jones och Sufrin (2016) s. 182 ff.

avtalsvillkor eller att använda sig av kopplingsvillkor som inte har en naturlig koppling till avtalet.

Vidare finns det vissa förfaranden som inte faller inom tillämpningsområdet för artikel 101 FEUF. Om alla företag som är delaktiga i ett avtal om certifiering ingår i samma koncern eller ägs av samma ägare träder den ekonomiska enhetens princip i kraft. Principen innebär att artikeln inte är tillämplig.¹²⁸ Då är certifieringen istället fråga om ett ensidigt förfarande av ett företag, vilket kan omfattas av artikel 102 FEUF om företaget missbrukar sin dominerande ställning. Om ett certifikat eller certifieringssystem ingår i en företagsöverlåtelse blir Koncentrationsförordningen¹²⁹ tillämplig istället. Även vissa jordbruksprodukter är uteslutna från tillämpning av artikeln och i vissa fall kan nationell rätt kräva att det finns någon form av avtal om certifiering, vilket medför att artikel 106.3 FEUF blir tillämplig istället. Det kan handla om fall där nationell lag kräver att certifiering ska ske. Sist kan det förekomma avtal om certifiering där avtalets effekt ligger helt utanför EU. Då blir inte artikel 101 FEUF tillämplig.¹³⁰

3.2 Avtal eller samordnat förfarande...

För att artikel 101.1 FEUF ska vara tillämplig ska det finnas ett avtal, beslut av företagsammanslutning eller ett samordnat förfarande som begränsar konkurrensen. Detta ska föreligga mellan två eller flera företag.¹³¹ I vissa fall kan det vara svårt att avgöra om aktörerna som granskas för en överträdelse av artikeln kan klassificeras som företag.¹³² Vad gäller avtal om certifiering är det många gånger organisationer av olika typer som är involverade. För att vara ett företag i konkurrensrättens mening ska organisationen bedriva ekonomisk verksamhet, oavsett dess rättsliga status och dess sätt att finansiera verksamheten.¹³³ I Kranuthyrningsmålet¹³⁴ handlade det om två branschorganisationer som hade konkurrensbegränsande bestämmelser i sina stadgar. Den ena hette SCK¹³⁵ och utfärdade certifikat inom kranuthyrningsbranschen. SCK menade att organisationen föll utanför tillämpligheten för artikel 101 FEUF då SCK inte var ett företag. Tribunalen konstaterade att Kommissionen gjort en riktig bedömning när denne bedömde att SCK föll inom begreppet företag. Det konstaterades att begreppet företag omfattar varje enhet som utövar

---

¹²⁸ Mål C-97/08 P, *Akzo Nobel v Kommissionen* punkt 55. Se även Jones och Sufrin (2016) s. 125 ff och mål C-73/95 P, *Viho Europé BV mot Kommissionen*.

¹²⁹ Rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer.

¹³⁰ Mål C-5/69, *Völk mot Vervaecke* punkt 5-7.

¹³¹ Jones och Sufrin (2016) s. 116 ff.

¹³² Notera den korrekta definitionen på engelska: "Undertaking".

¹³³ Mål C-41/90, *Höfner och Elser mot macrotan*.

¹³⁴ I de förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen*. Av läsarvänliga skäl refereras domen som "Kranuthyrningsmålet" i löpande text.

¹³⁵ Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf.

ekonomisk verksamhet, oavsett dess rättsliga status och dess sätt att finansiera verksamheten.¹³⁶

SCK var ett privaträttsligt organ som hade inrättat ett system för certifiering av kranuthyrningsföretag, vilket det var fritt att ansluta sig till. SCK avgjorde själv vilka kriterier som behövde vara uppfyllda för företag skulle få bli certifierade. Certifiering skedde mot betalning av en avgift.¹³⁷ Detta var ett utmärkande drag för att SCK skulle anses utöva ekonomisk verksamhet. SCK blev därmed bedömt som ett företag i den mening som avsågs i artikel 101 FEUF och Tribunalen saknade anledning att pröva om SCK var en företagssammanslutning.¹³⁸

I *SELEX* mot Kommissionen¹³⁹ ansågs en organisation inte utgöra ett företag. Organisationen övervakade flygtrafiken i syfte att förbättra säkerheten. I målet gjordes en helhetsbedömning av organisationens verksamhet och dess natur, i synnerhet syftet med verksamheten och de regler som gällde för övervakningen av luftrummet, vilka var typiska för offentligrättsliga maktbefogenheter. Slutsatsen blev att verksamheten inte var av ekonomisk natur som gjorde det befogat att tillämpa fördragets konkurrensbestämmelser.

3.2.1 Avtal

I många fall råder det inga tvivel om att det finns ett avtal när artikel 101 FEUF är tillämplig. Avtal om certifiering är oftast tydligt utformade som avtal.¹⁴⁰ Det finns emellertid fall då formen för avtalet inte är helt förenlig med det avtalsbegrepp vi är vana vid.¹⁴¹ Avtalsbegreppet har fått en vidsträckt innebörd i EU-rättslig praxis. Det innebär att det finns fall då det inte är helt tydligt att det handlar om ett avtal. Det behöver inte nödvändigtvis vara ett civilrättsligt bindande eller skriftligt avtal, även lösa former av konkurrensbegränsande samarbeten har ansetts utgöra avtal. Det kan handla om underförstådda och tysta överenskommelser.¹⁴² Det kan handla om en så kallad gentleman's agreement eller intentioner om att handla på ett visst sätt med efterföljande beteende. Det räcker med att minst två fristående parter uttrycker en gemensam vilja om hur de ska agera på

---

¹³⁶ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkt 120.

¹³⁷ Ibid. punkt 121.

¹³⁸ Ibid. punkterna 122-123.

¹³⁹ Mål C-113/07 P, *SELEX Sistemi Integrati SpA mot Kommissionen mot Kommissionen* punkt 92.

¹⁴⁰ Se exempelvis mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen* där det ostridigt förelåg ett avtal om certifiering.

¹⁴¹ Jones och Sufrin (2016) s. 140 ff.

¹⁴² Se exempelvis mål T-41/96, *Bayer AG mot Kommissionen* där det i punkt 67 beskrivs att ett avtal måste ses mot bakgrund av subjektiva element och att det ska föreligga en gemensam viljetrytning. Se även Jones och Sufrin (2016) s. 141.

marknaden. Formen på den gemensamma viljan är inte huvudsaken utan att det är ett uttryck för parternas verkliga vilja.¹⁴³

Det beskrivs i Konkurrensrättslig litteratur att det många gånger är svårt för Kommissionen att bevisa en konkurrensbegränsning när det inte finns ett avtal som är uttryckligen konkurrensbegränsande.¹⁴⁴ Hur en överträdelse av artikel 101 FEUF kan bevisas är utvecklat i den rikliga rättspraxis som finns.¹⁴⁵ En fingervisning för om det finns en konflikt med konkurrensreglerna vad gäller avtal om certifiering är att avgöra om marknaden styr de olika aktörerna eller om det är aktörerna som styr marknaden. I Kranuthyrningsmålet var det branchorganisationen SCK som kontrollerade marknaden genom sitt inhyrningsförbud. Medlemmarna, som motsvarande 37 % av marknaden, fick inte hyra kranar som inte hade branchorganisationens certifikat. Detta ledde till att aktörerna styrde marknaden och inte tvärtom.¹⁴⁶

I IAZ m.fl. mot Kommissionen¹⁴⁷ fanns ett avtal mellan olika organisationer, vilket även medlemmarna till organisationerna blev bundna av. I EMC mot Kommissionen¹⁴⁸ stadgades att avtal om att följa en viss standard ska anses föreligga om det ingås mellan antingen privata företag, myndigheter, offentliga organ eller andra organisationer om de har ekonomiska intressen.¹⁴⁹

3.2.2 Samordnat förfarande

Ett samordnat förfarande likställs med ett avtal enligt artikel 101.1 FEUF. När det föreligger ett avtal om certifiering kan det finnas anledning att granska om det föreligger ett samordnat förfarande som sker vid sidan av själva certifieringssystemet. Certifieringar skapas i många fall i samråd med industrins olika sammanslutningar. Det gör att industrins krav och undersökningar anpassas till parternas önskemål. Avseende teknikstandarder har det visats att detta kan skapa förutsättningar för ett samordnat förfarande mellan företag. Företag ges möjlighet att träffa varandra och diskutera varandras strategier även om syftet med mötet är att komma överens om en branschövergripande standard.¹⁵⁰ Det finns därför anledning att kort redogöra för vad som avses med ett samordnat förfarande.

I målet A. Ahlström Osakeyhtiö¹⁵¹ redogjordes för vad som avses med ett samordnat förfarande. Begreppet avsåg sådana former av samordningar

---

¹⁴³ Jones och Sufrin (2016) s. 141-163 diskuterar detta och hänvisar till flertalet rättsfall från EU-domstolen.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen*.

¹⁴⁷ Mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen*.

¹⁴⁸ Mål C-367/10 P, *EMC Development AB mot Kommissionen*.

¹⁴⁹ Ibid. punkt 162.

¹⁵⁰ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkterna 264-265.

¹⁵¹ De förenade målen C-89/85 m.fl., *A. Ahlström Oy m.fl.*

mellan företag där ett avtal inte hade träffats i egentlig mening men där företagen hade ersatt de risker som fanns med konkurrens, med ett samarbete.¹⁵² Begreppet samordnat förfarande är vidare än avtal och fångar upp beteenden och samarbeten som många gånger sker i vaga eller dolda former.¹⁵³ I *Hüls AG mot Kommissionen*¹⁵⁴ klargjordes att ekonomiska aktörer fritt ska kunna agera på marknaden och anpassa sig efter konkurrenters agerande eller förväntade agerande. Direkta eller indirekta kontakter som påverkar en konkurrents beteende är emellertid otillåtna. Det innefattar även ett ensidigt beslut av ett företag som syftar eller resulterar i konkurrensvillkor som avviker från de existerande villkoren på marknaden.¹⁵⁵

I vissa fall är det marknaden och inte företagets agerande som styr beteende på marknaden. Enligt målet *T-mobile*¹⁵⁶ räcker det att en grupp företag träffas en enda gång och att beteendet efter det förändras och leder till ett visst resultat på marknaden, för att det ska vara ett samordnat förfarande. Många gånger kan det vara svårt att skilja samordnade förfaranden från parallellt uppträdande. Vid parallellt uppträdande är det marknaden som styr ett visst beteende och inte aktörerna på marknaden. Parallellt uppträdande är tillåtet och innebär att företag agerar likartat utan att det finns något bakomliggande samarbete. Det parallella förfarandet kan i vissa fall utgöra ett indicium för att ett otillåtet samordnat förfarande föreligger.¹⁵⁷

3.2.3 Beslut av företagssammanslutning

Ett beslut av en företagssammanslutning likställs med ett avtal enligt artikel 101 FEUF och diskuteras inte sällan i rättsfall om certifiering. Det är oftast någon form av branschorganisation som faller inom begreppet företagssammanslutning. Ett beslut i en företagssammanslutning är många gånger bindande för dess medlemmar. I *IAZ m.fl. mot Kommissionen* var avtalet om certifieringen bindande för flera olika branschorganisationer och avtalet var skapat för att inkludera branschorganisationernas medlemmar.¹⁵⁸

En rekommendation av en företagssammanslutning är inte formellt bindande. Medlemmarna kan trots det bli bundna av rekommendationen i praktiken.¹⁵⁹ Så var det för organisationen *ANSEAU*¹⁶⁰ i *IAZ m.fl. mot Kommissionen*. *ANSEAU* rekommenderade sina medlemmar att endast

---

¹⁵² De förenade målen C-89/85 m.fl., *A. Ahlström Oy m.fl.* punkt 63.

¹⁵³ Bernitz (2011) s. 105.

¹⁵⁴ Mål C-199/92 P, *Hüls AG mot Kommissionen*.

¹⁵⁵ *Ibid.* punkt 160.

¹⁵⁶ Mål C-8/08, *T-Mobile mot Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit*.

¹⁵⁷ Bernitz (2011) s. 107 f.

¹⁵⁸ Mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen*.

¹⁵⁹ Se exempelvis de förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* och mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen* punkt 21.

¹⁶⁰ *Association National Des Services D'eau ASBL*.

tillverka och marknadsföra produkter som blivit certifierade. I praktiken hade företagen inget annat val än att ansluta sig till certifieringen.¹⁶¹ I FENEX¹⁶² ansågs tariffer som var rekommenderade av en företagssammanslutning vara tvingande till sin ordalydelse och samordnade medlemmarnas beteende på marknaden. Detta innebar att rekommendationerna ansågs vara beslut av företagssammanslutning och beteendet föll under artikel 101.1 FEUF.¹⁶³ I målet *Vereeniging van Cementhandelaren mot Kommissionen*¹⁶⁴ handlade det om ett certifieringsschema som rekommenderades av en företagssammanslutning som i praktiken innebar att konkurrensen begränsades.

3.3 Som hindrar, begränsar eller snedvrider konkurrensen...

För att artikel 101 FEUF ska vara tillämplig måste avtalet eller det samordnade förfarandet begränsa, snedvrider eller förhindra konkurrensen. Om syftet med ett avtal om certifiering är att begränsa konkurrensen räcker det för att artikel 101.1 FEUF ska vara tillämplig. Om inte syftet är att begränsa konkurrensen görs en effektbaserad bedömning om huruvida avtalet eller certifieringen faktiskt begränsar, förhindrar eller snedvrider konkurrensen.¹⁶⁵

Utgångspunkten är att certifiering i regel ökar konkurrensen och minskar kostnader för produktion och försäljning, vilket är positivt för ekonomin och den inre marknaden i sin helhet. Certifiering kan skapa, förbättra och behålla kvalitet samt sprida information, vilket leder till ett ökat värde för konsumenterna.¹⁶⁶ Det finns emellertid situationer då certifiering används i konkurrensbegränsande syfte eller med en konkurrensbegränsande effekt. I inledningen till jordbruksriktlinjerna förs det fram åsikter om att certifiering kan ha en negativ inverkan på internationell handel, framförallt vad gäller utvecklingsländer. Det förs också fram att det kan innebära ett hot mot den inre marknaden, att risker för att konsumenter ska vilseledas ökar och att det kan skapa förvirring på marknaden.¹⁶⁷ Slutligen framförs det att kostnader för jordbrukare och producenter ökar, speciellt vad gäller U-länder, och jordbrukare med mindre tillgångar kan eventuellt sakna medel för att ha möjlighet att bli certifierade. Att certifiera en produkt kan leda till att

---

¹⁶¹ Mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen* punkt 21.

¹⁶² Kommissionens beslut *Fenex*.

¹⁶³ *Ibid.* punkt 32-42.

¹⁶⁴ Mål C-8/72, *Vereeniging van Cementhandelaren mot Kommissionen*.

¹⁶⁵ Mål C-226/11, *Expedia Inc. Mot Autorité de la concurrence m.fl.* menade EU-domstolen att en syftesöverträdelse innebär att de minimis-regeln inte gäller. Jfr mål C-5/69, *Völk mot Vervaecke* punkterna 5 ff.

¹⁶⁶ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 263. Se även Kommissionens riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel (2010) i punkt 1.

¹⁶⁷ I sitt meddelande *En bättre fungerande livsmedelsförsörjningskedja i Europa* kungjorde Kommissionen sin avsikt att se över utvalda miljönormer och system för ursprungsmärkning som kan hindra den gränsöverskridande handeln.

företagen begränsar priskonkurrensen eller kontrollerar produktionen, marknader, innovation eller teknisk utveckling. Några exempel på hur det kan ske följer här:

1. Priskonkurrensen försvagas

I samband med framtagandet och utvecklandet av ett certifieringssystem kan företag föra diskussioner, vilka kan medföra konkurrensbegränsande effekter. Det skulle underlätta samverkan på marknaden när konkurrenter får ett forum att träffas i och föra konkurrensbegränsande diskussioner.¹⁶⁸ Många karteller som har upptäckts har i praktiken varit branschorganisationer vars verksamhet utåt sett bedrivits i enlighet med positivt uttalade mål. I praktiken har dessa mål endast varit en förevändning för att företagen ska träffas och diskutera konkurrensbegränsande beteenden.¹⁶⁹ I *Vereeniging van Cementhandelaren mot Kommissionen* var certifieringen endast ett svepskäl för att dela upp marknaden och bestämma priser.¹⁷⁰ Det är även vanligt förekommande på nationell nivå att certifieringar i själva verket har handlat om prisfixning. För vidare diskussion om prisfixning på nationell nivå se 4.2 nedan.

2. Höga inträdesbarriärer skapas och innovativ teknik utestängs

Ett avtal om certifiering innebär att en viss förutbestämd standard är uppfylld. Standarder som är tekniska eller specialiserade kan begränsa teknisk utveckling och innovation. När standarden är i utveckling är det öppet för konkurrens att få in vissa alternativ i den. När teknik väl har valts och standarden har bestämts kan konkurrerande tekniker och företag mötas av inträdeshinder och potentiellt utestängas från marknaden. Dessutom kan effekten bli densamma av standarder som kräver en viss specifik teknik eller att en viss standard ska användas. Om ett eller flera företag obefogat utesluts från standardiseringsprocessen ökar risken för att innovation begränsas.¹⁷¹

3. Produktionsbegränsningar och kontroll över produktionen

Genom att påverka en certifieringsprocess eller utformningen av en standard kan företag anpassa de krav eller den standard som krävs för att bli medlem. Detta kan företag göra i syfte att begränsa eller kontrollera produktionen. I *Belgian association of pharmacists*¹⁷² var det fråga om ett kvalitetsmärke som företag kunde ansluta sig till vad gäller läkemedelsprodukter. För att kunna ansluta sig till kvalitetsmärket fanns det i avtalet en klausul som förhindrade producenter från att producera produkter som inte höll samma kvalitet. Avtalet innebar att organisationen som var ansvarig för

---

¹⁶⁸ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 266.

¹⁶⁹ Ibid. 265. Se även Jones och Sufirin (2016) s. 651 f.

¹⁷⁰ Mål C-8/72, *Vereeniging van Cementhandelaren mot Kommissionen*.

¹⁷¹ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 266.

¹⁷² Kommissionens beslut *Belgian association of pharmacists*.

kvalitetsmärket kunde kontrollera produktionen. I Wouters¹⁷³ användes också vissa kvalitetskrav för att kontrollera och begränsa produktionen genom att begränsa antalet tjänster advokater kunde erbjuda. Det handlade visserligen inte om certifiering eller något synligt märke men målet kan ses som vägledning för hur vissa förutbestämda krav eller standarder kan innebära en konkurrensbegränsning. Även i nationell rättspraxis är det vanligt förekommande att certifiering används i syfte att begränsa produktionen. För vidare diskussion om produktionsbegränsningar i nationell rättspraxis se 4.2 nedan.

4. Begränsad eller ingen tillgång till certifieringen

Vissa företag utesluts eller diskrimineras genom att de hindras från att i praktiken få tillgång till certifieringen. Certifieringen kan också medvetet sättas med en standard som utesluter vissa företag.¹⁷⁴ Om ett företag hindras helt eller endast får del av certifieringen på diskriminerande villkor finns det en risk för konkurrensbegränsande effekter.¹⁷⁵

5. Företag använder immateriella rättigheter för att begränsa konkurrensen

Immateriella rättigheter främjar dynamisk konkurrens, men kan samtidigt begränsa konkurrensen. Om immateriella rättigheter ingår i en standard och krävs för att en produkt ska bli certifierad kan företag förvärva kontroll över processen och hur standarden används. Om standarden utgör ett hinder för marknadsinträde kan företaget kontrollera den produkt- eller tjänstemarknad som standarden avser. Företaget kan då agera på ett konkurrensbegränsande sätt genom att ”uppehålla” (*holding up*) användare när standarden antagits, genom att ta ut allt för höga licensavgifter, och därmed hindra användare från att faktiskt få tillgång till standarden, och därigenom certifieringen. Certifiering kan då även öka marknadsstyrkan hos sådana företag som har nödvändiga immateriella rättigheter som krävs för standarden.¹⁷⁶

6. Stora företag kapar processen

Det finns incitament för ledande företag att kapa en certifieringsprocess i syfte anpassa ett certifikat till ens egen produkt, varför risken att de kapar processen finns. Det finns olika sätt att uppnå detta som alla handlar om att öka rivalens kostnader, vilket redan beskrivits i kapitel 2.4.3 ovan.¹⁷⁷

---

¹⁷³ Mål C-309/99, *Wouters m.fl. och Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten*.

¹⁷⁴ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 264.

¹⁷⁵ *Ibid.* punkt 268.

¹⁷⁶ *Ibid.* punkt 269.

¹⁷⁷ *Ibid.*

3.3.1 Relevanta marknader

För att ett beteende ska vara konkurrensbegränsade måste det ha en viss effekt på den relevanta marknaden.¹⁷⁸ Ett avtal om certifiering kan få effekter på olika marknader. Certifiering kan få effekt på den marknad där de certifierade produkterna eller tjänsterna verkar.¹⁷⁹ Om en banan måste uppfylla vissa krav för att bli certifierad kommer detta påverka bananmarknaden.¹⁸⁰ Om diskmaskiner ska miljöcertifieras kommer det att påverka marknaden för diskmaskiner.¹⁸¹ I Kranuthyrningsmålet begränsades marknaden till en radie på 50 km, eftersom det var hur långt kranarna kunde förflyttas och dessa oftast beställdes tätt inpå ett planerat bygge.¹⁸²

Certifiering kräver att en viss standard är uppfylld. Att fastställa en standard kan få effekt på den marknad som kraven för att uppfylla standarden hör hemma på. Detta gäller om det omfattar val av en viss teknik eller dylikt och om de immateriella rättigheterna marknadsförs separat från de produkter de avser.¹⁸³ Själva marknaden för fastställande av standarder kan påverkas beroende på om det finns avtal eller olika organ för fastställande av standarder. Om det är relevant kan marknaden för provning och certifiering påverkas.¹⁸⁴

Många certifieringar har omfattande effekter på större marknader. Traditionellt nationella certifieringar som KRAV eller Svensk Sigill får med största sannolikhet effekt på hela den nationella marknaden då det är hela landet som omfattas av certifieringen. Vad gäller certifieringar med internationell omfattning blir det svårare att förutse den relevanta marknaden. Rättvisemärkt/Fairtrade och Marine Stewardship Council har en internationell omfattning och kan förmodlig anses få effekt på hela den inre marknaden.¹⁸⁵

---

¹⁷⁸ Mål C-5/69, *Völk mot Vervaecke* punkterna 5-7.

¹⁷⁹ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 261.

¹⁸⁰ Se exempelvis mål C-27/76, *United Brands och Continentaal BV mot Kommissionen*.

¹⁸¹ Se exempelvis mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen*.

¹⁸² De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkterna 2, 174 och 177.

¹⁸³ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 261.

¹⁸⁴ *Ibid.*

¹⁸⁵ Jfr Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 8 och 28 ff.

3.3.2 Särskilt om syftesöverträdelser

En syftesöverträdelse är ett avtal eller samarbete som har till syfte att begränsa konkurrensen. I artikel 101.1 FEUF finns det vissa uppräknade företeelser som anses vara syftesöverträdelser:

- Priskarteller och prissamarbete
- Anbudskarteller
- Begränsning av produktion
- Bojkott av produkter eller företag
- Marknadsuppdelning

Dessa kan alla föreligga vid avtal om certifiering. Uppräkningen är inte uttömmande.¹⁸⁶ Om det går att bevisa att syftet med ett avtal är att begränsa, snedvrída eller förhindra konkurrensen behöver Kommissionen inte styrka att effekten är konkurrensbegränsande för att fastställa att en överträdelse av artikel 101 FEUF har skett.¹⁸⁷

För att avgöra om ett avtal är en syftesöverträdelse måste avtalet granskas i sitt juridiska, faktiska och ekonomiska sammanhang.¹⁸⁸ I IAZ m.fl. mot Kommissionen användes en marknadsföringskampanj i syfte att sprida kunskap om certifikatet, göra kunderna medvetna om vad certifikatet innebar och att varor som inte var certifierade inte borde användas. Bland annat höll ANSEAU som var en offentlig organisation en presskonferens där de informerade om hur viktigt det var för konsumenterna att endast använda certifierade produkter. Målet enligt parternas mötesanteckningar var att minska parallellimport. Parterna diskuterade ett vapen mot parallellimport. Alla inblandade trodde att publiciteten som certifikatet innebar skulle öka deras försäljning och att konkurrenterna som inte hade certifierade produkter skulle slås ut från marknaden.¹⁸⁹ EU-domstolen konstaterade att det var tydligt att förfarandet var en syftesöverträdelse, sett i sitt sammanhang.¹⁹⁰ EU-domstolen bedömde vidare att även effekten blev konkurrensbegränsande då 90 % av marknaden omfattades, vilket skapade höga inträdesbarriärer på marknaden och gjorde det svårt för företag från andra länder att slå sig in på marknaden.¹⁹¹

Om ett avtal om certifiering används som en del av ett mer omfattande konkurrensbegränsande samarbete i syfte att utestänga faktiska eller potentiella konkurrenter är detta ett avtal som har till syfte att begränsa

---

¹⁸⁶ Jones och Sufrin (2016) s. 192 ff.

¹⁸⁷ Detta stod klart i domen i de förenade målen C-56 och 58/64, *Etablissement Consten S.A. & Grundig Verkaufs-GmbH mot Kommissionen* och i målet C-56/65, *Société Technique Minière v Maschinenbau Ulm*.

¹⁸⁸ Mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen* punkterna 23-25.

¹⁸⁹ Ibid. punkt 24.

¹⁹⁰ Ibid. punkt 23.

¹⁹¹ Ibid. punkterna 6 och 20-25.

konkurrensen.¹⁹² Detta omfattar avtal genom vilka en nationell sammanslutning av tillverkare utvecklar ett certifieringssystem och utövar påtryckningar på tredje parter för att dessa inte ska saluföra produkter som inte ingår i certifieringssystemet. Det kan också handla om att tillverkarna av redan etablerade produkter samverkar för att utesluta ny teknik från en standard som redan finns. I ett beslut kom Kommissionen fram till att en överträdelse av artikel 101 FEUF bestod i att använda normer och standarder i syfte att förhindra eller försena införandet av ny teknik, vilken skulle resultera i prisminskningar.¹⁹³

I EMC mot Kommissionen¹⁹⁴ stadgade EU-domstolen att ett avtal om att använda en bestämd standard, som i praktiken innebar eller var del av en restriktiv överenskommelse om att utesluta faktiska eller potentiella konkurrenter, alltid är i strid med artikel 101.1 FEUF. EU-domstolen gav som exempel en nationell organisation av tillverkare av en standard som pressade tredje parter att inte marknadsföra produkter, såvida dessa inte följde standarden.¹⁹⁵ Även i målet Philips¹⁹⁶ handlade det om en standard. Philips sålde videokassetter och hade en stor del av marknaden. Philips teknik utformades för att endast Philips videokassetter skulle kunna spelas, vilket avskärmade marknaden. Kommissionen menade att det var en syftesöverträdelse.¹⁹⁷ I Kranuthyrningsmålet förbjöds medlemmar från att hyra icke-certifierade mobilkranar. Det var enligt Kommissionen en syftesöverträdelse då det hindrade icke-certifierade företag från att konkurrera på marknaden.¹⁹⁸

3.3.3 Särskilt om resultatöverträdelser

Om ett avtal om certifiering inte har som syfte att begränsa konkurrensen kan effekterna av avtalet fortfarande vara konkurrensbegränsande.¹⁹⁹ Vissa avtal utgör så kallade bagatellavtal.²⁰⁰ Effekten är då inte tillräckligt omfattande för att begränsa konkurrensen. Det måste göras en enskild bedömning från fall till fall. Avtalet måste analyseras i sitt rättsliga och ekonomiska sammanhang med avseende på dess faktiska och sannolika inverkan på konkurrensen, vilket kallas för ett konkurrenstest.²⁰¹ Om marknadsstyrka inte föreligger kan avtalet inte anses få några konkurrensbegränsande effekter.²⁰² Om det råder effektiv konkurrens på den

---

¹⁹² Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 273.

¹⁹³ Se exempelvis Kommissionens beslut *förisolerade rör* punkt 147.

¹⁹⁴ Mål C-367/10 P, *EMC Development AB mot Kommissionen*.

¹⁹⁵ *Ibid.* punkt 165.

¹⁹⁶ Kommissionens beslut *Philips/VCR*.

¹⁹⁷ *Ibid.* punkt 23.

¹⁹⁸ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkt 135.

¹⁹⁹ Mål C-5/69, *Völk mot Vervaecke* punkterna 5 ff.

²⁰⁰ Se exempelvis mål C-226/11, *Expedia Inc. Mot Autorité de la concurrence m.fl.* och mål C-5/69, *Völk mot Vervaecke*.

²⁰¹ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkterna 280-286.

²⁰² Mål C-226/11, *Expedia Inc. Mot Autorité de la concurrence m.fl.* se även mål C-5/69, *Völk mot Vervaecke*.

relevanta marknaden och det finns flera certifieringssystem eller frivilliga standarder är det enligt de horisontella riktlinjerna inte sannolikt med konkurrensbegränsande effekter.²⁰³

Kommissionen gör en effektbaserad bedömning av ett avtal i syfte att kontrollera vilken effekt avtalet får på konkurrensen. Bedömningen påverkas av huruvida medlemmar i ett certifieringssystem har möjlighet att fritt utveckla alternativa produkter eller standarder. I Philips var parterna skyldiga att endast tillverka och distribuera kassetter och videobandspelare som var förenliga med det VCR-system som licensieras av Philips. Parterna förbjöds därmed att gå över till att tillverka och distribuera andra videokassettsystem. Detta innebär en konkurrensbegränsning.²⁰⁴ I Kranuthyrningsmålet fick medlemmarna endast hyra certifierade mobilkranar vilket begränsade konkurrensen.²⁰⁵ Om ett avtal tvingar medlemmar att enbart tillverka produkter som är förenliga med certifieringssystemet eller en viss standard ökar risken för en negativ effekt på konkurrensen. Det kan även vara en syftesöverträdelse bara på den grunden.²⁰⁶

Vid en effektbaserad bedömning läggs fokus på vilken tillgång det finns till en standard som krävs för certifiering. Om en standard, delar av en standard eller tillhörande immateriella rättigheter inte är tillgängliga, kan det innebära att marknader avskärmas eller segmenteras. Det begränsar sannolikt konkurrensen. Detsamma gäller om standarden är tillgänglig på diskriminerande villkor för icke-medlemmar eller tredje parter. Om det finns en konkurrerande standard eller om motsvarande icke-standardiserade lösningar är effektiva, kan det leda till att resultaten blir mindre konkurrensbegränsande. Detta gäller även i fall där standarden i sig är ett krav för att få använda ett visst certifikat.²⁰⁷

Om processen för att utforma certifieringssystem eller en standard är öppen och alla berörda parter på den aktuella marknaden kan delta, minskar risken för konkurrensbegränsande effekter då inga aktörer utesluts. I Philips hade Philips policy ett begränsat medlemskap, vilket fick som effekt att icke-medlemmar hindrades från att påverka resultaten av gruppens arbete. Det hindrade också icke-medlemmar från att få tillgång till den så kallade know how och den tekniska kunskap som avsåg de standarder som medlemmarna skulle förvärva. Det innebär också att icke-medlemmar, till skillnad från medlemmar, inte kunde genomföra standarden innan den antogs. Under dessa omständigheter ansågs avtalet därför utgöra en överträdelse av artikel 101.1 FEUF.²⁰⁸

---

²⁰³ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 277.

²⁰⁴ Kommissionens beslut *Philips/VCR* punkt 23.

²⁰⁵ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkt 21.

²⁰⁶ Se Kommissionens beslut *Philips/VCR* punkt 23.

²⁰⁷ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 294.

²⁰⁸ Kommissionens beslut *Philips/VCR* punkt 32.

Om ett avtal om certifiering har stora marknadseffekter och har omfattande tillämpningsområden är det av större vikt att ge tillträde åt alla berörda parter på lika villkor. Det är möjligt att inga konkurrensbegränsande effekter uppkommer om det finns fakta som visar på ett högt konkurrenstryck mellan olika standarder, certifikat, certifieringsorgan och standardiseringsorgan, och att det inte är nödvändigt att hela branschen tillämpar samma standarder.²⁰⁹ Detsamma gäller om det är omöjligt att anta standarden eller certifieringen utan att begränsa antalet deltagare. Om antagandet försenats kraftigt på grund av ett ineffektivt förfarande, kan en begränsning i inledningsfasen uppvägas av effektivitetsvinster, som dock måste bedömas mot bakgrund av artikel 101.3 FEUF.²¹⁰ Potentiella negativa effekter kan begränsas om berörda aktörer informeras och konsulteras om processen.²¹¹ Det är mer sannolikt att berörda parter intressen beaktas ju mer öppet ett certifieringsförfarande är.²¹²

Marknadsandelarna för de varor eller tjänster som certifieras ska beaktas när en bedömning görs. I ett tidigt skede är det oftast svårt att avgöra hur stora dessa är och då är ett alternativ att använda storleken på de företag som har varit med i processen som vägledning.²¹³ Om ett avtal klart diskriminerar en av deltagarna eller en potentiell medlem finns det en stor risk att det leder till en begränsning av konkurrensen. Detta kan handla om att utesluta ett företag som är verksamt i föregående marknadsled, vilket kan leda till att potentiellt bättre teknik utesluts.²¹⁴

3.3.4 Höga inträdesbarriärer

En resultatöverträdelse kan bestå i att höga inträdesbarriärer skapas av ett avtal om certifiering. Om ett företag granskas för att ha missbrukat dominerande ställning enligt artikel 102 FEUF är det vanligt att inträdesbarriärer på marknaden diskuteras. Ett företag som har eller skapar höga inträdesbarriärer kan vara dominerande och missbruka sin dominerande ställning.²¹⁵ Även ett avtal mellan två eller flera företag kan skapa höga inträdesbarriärer, vilket är vanligt förekommande vad gäller rättspraxis om certifiering.²¹⁶ Enligt Jones och Sufrin²¹⁷ är höga inträdesbarriärer viktigt för en framgångsrik kartellorganisation. Om det saknas höga inträdesbarriärer på en marknad kommer höga priser att attrahera nya konkurrenter till marknaden. Det innebär att höga

---

²⁰⁹ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 295.

²¹⁰ Ibid.

²¹¹ Se Kommissionens beslut *fartygsklassificering*.

²¹² Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 295.

²¹³ Ibid. punkt 296.

²¹⁴ Ibid. punkt 297.

²¹⁵ Jones och Sufrin (2016) s. 651-660.

²¹⁶ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkterna 130-135. Mål C-367/10 P, *EMC Development AB mot Kommissionen* punkt 17. Mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen* punkterna 3, 24 och 25.

²¹⁷ Jones och Sufrin (2016).

inträdesbarriärer måste granskas även vid bedömningar enligt artikel 101 FEUF.²¹⁸

I Kranuthyrningsmålet innebar inhyrningsförbudet att marknaden avskärmades från företag som inte var medlemmar i SCK. Detta skapade höga inträdesbarriärer på marknaden.²¹⁹ Även i EMC mot Kommissionen menade sökanden EMC att europeiska tillverkare av Portland cement hade skapat en kartell i syfte att skapa höga inträdesbarriärer på cementmarknaden.²²⁰ Den största inträdesbarriären var standarden EN 197-1 som två intresseorganisationer hade skapat. EMC menade att standarden täckte 30-70 % av marknaden och utgjorde genom avtal ett gemensamt missbruk av dominerande ställning och kontroll av cementmarknaden. EMC vann inte framgång med sin talan.²²¹ I IAZ m.fl. mot Kommissionen innebar certifikatet att 90 % av marknaden täcktes och att företag från andra länder, vilka inte kunde bli certifierade, inte fick tillgång till marknaden. Certifieringen skapade höga inträdesbarriärer och hindrade därigenom parallellimport.²²²

I Konkurrensverkets rapport granskas bland annat den svenska livsmedelsindustrin som anses ha höga inträdesbarriärer. Författarna menar att en initial ojämnhet i maktbalans i livsmedelsindustrins utbudskedja kan förstärkas med certifiering. Detta ska bero på att starka aktörer kan påverka certifieringsstandardens utformning till egen fördel. Även att aktörer som verkar på en koncentrerad marknad med höga inträdesbarriärer har bättre förutsättningar för differentiering. Om en diskriminerande certifieringsstandard används begränsas producenters möjligheter att konkurrera på lika villkor. Detta leder till en ineffektiv produktion, vilket leder till sämre varuutbud och högre priser för konsumenterna.²²³

3.4 Påverkar handeln med viss effekt...

Artikel 101 FEUF är endast tillämplig på konkurrensbegränsande avtal om certifiering om dessa påverkar handeln mellan medlemsstater.²²⁴ I EU-domstolens rättspraxis har samhandelskriteriet tolkats extensivt. Det har den innebörden att om det är tillräckligt sannolikt att det konkurrensbegränsande samarbetet direkt eller indirekt, potentiellt eller faktiskt, påverkar handeln mellan medlemsstater, är samhandelskriteriet uppfyllt.²²⁵ En bedömning måste göras i varje enskilt fall angående huruvida samhandelskriteriet är

²¹⁸ Jones och Sufrin (2016) s. 651-660.

²¹⁹ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkterna 130-135.

²²⁰ Mål C-367/10 P, *EMC Development AB mot Kommissionen* punkt 17.

²²¹ *Ibid.* punkterna 10-21.

²²² Mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen* punkterna 3, 24 och 25.

²²³ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 9.

²²⁴ Mål C- 226/11, *Expedia Inc. Mot Autorité de la concurrence m.fl.* se även mål C-5/69, *Völk mot Vervaecke* punkterna 5-7.

²²⁵ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkterna 1 och 23.

uppfyllt.²²⁶ Är flera medlemsstater inblandade i ett samarbete föreligger en presumtion om att samhandelskriteriet är uppfyllt.²²⁷ Om hela marknaden i ett EU-land påverkas, är det tillräckligt för att påverka handeln inom EU enligt Remia mot Kommissionen.²²⁸ Nationella certifieringar som KRAV eller Svensk Sigill får mest största sannolikhet effekt på hela den nationella marknaden och får därmed förmodligen anses påverka handeln inom EU. Vad gäller certifieringar med internationell omfattning som Rättvisemärkt/Fairtrade och Marine Stewardship Council handlar dessa om gränsöverskridande avtal och effekter inom den inre marknaden och bör rimligtvis påverka handeln inom EU.²²⁹ Om handeln inte påverkas kan nationella konkurrensregler fortfarande vara tillämpliga i den enskilda medlemsstaten.²³⁰

Enligt Konkurrensverkets rapport tenderar certifiering att missgynna marknads svagare aktörer, vilket innebär de små producenterna, eftersom de relativt sett får högre certifieringskostnader.²³¹ Eftersom utländska producenter kan diskrimineras riskerar certifieringen även att bli ett icke-tariffärt handelshinder som kan påverka handeln negativt. Detta kan särskilt drabba mindre producenter i fattiga länder eftersom certifieringen höjer de fasta exportkostnaderna.²³²

Enligt rättspraxis ska påverkan på handeln mellan medlemsstater vara märkbar.²³³ Det innebär att konkurrensbegränsande samarbete som inte uppnår en viss omfattning eller effekt är av mindre intresse att bekämpa.²³⁴ Avtal som endast påverkar samhandeln i obetydlig omfattning faller utanför förbudet i artikel 101 FEUF, vilket kallas för de minimis-regeln.²³⁵ Regeln innebär ett kvantitativt inslag i bedömningen av aktörernas storlek och inflytande på marknaden. Sannolikheten för att ett avtal påverkar samhandeln på ett märkbart sätt ökar om företagen har en stark ställning på marknaden.²³⁶ Det finns en presumtion enligt vilken samhandeln inte är påverkad när företagens sammanlagda marknadsandel inte överstiger 5 % av den relevanta marknaden. Även avtal där den samlade omsättningen understiger 40 miljoner euro vad gäller de produkter som omfattas av det aktuella avtalet.²³⁷ Certifieringar är oftast avtal som innefattar många parter och har i de flesta fall certifieringar ansetts få märkbar effekt på marknaden. I Philips menade Kommissionen att Philips ställning i sig räckte för att

---

²²⁶ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 12.

²²⁷ Bernitz (2011) s. 72.

²²⁸ C-42/84, *Remia BV m.fl. mot Kommissionen*.

²²⁹ Jfr Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 8 och 28 ff.

²³⁰ Bernitz (2011) s. 71-72.

²³¹ Konkurrensverkets publikation: *Certifiering, konkurrens och handel* (2009) s. 84.

²³² *Ibid.* s. 61.

²³³ Mål C-5/69, *Völk mot Vervaecke* punkterna 5-7.

²³⁴ Bernitz (2011) s. 120 f.

²³⁵ Tillkännagivande från Kommissionen om avtal av mindre betydelse som inte märkbart begränsar konkurrensen enligt artikel 81.1 (numera art. 101.1) i Fördraget, (*de minimis*), (2001).

²³⁶ Kommissionens riktlinjer om begreppet påverkan på handeln (2004) punkterna 44-45.

²³⁷ *Ibid.* punkterna 50-52.

avtalet skulle anses ha tillräcklig effekt för att påverka marknaden märkbart.²³⁸

I Kranuthyrningsmålet gjordes en analys av hur effekterna skulle bli på handeln. Eftersom certifierade eller icke-certifierade mobilkranar kunde flyttas inom en radie om 50 km och det fanns två Belgiska bolag inblandade på den holländska marknaden, ansågs avtalet påverka handeln.²³⁹ Tribunalen hänvisade till *Vereeniging van Cementhandelaren mot Kommissionen och Remia BV m.fl. mot Kommissionen*, vad gällde huruvida marknadsandelarna skulle anses vara tillräckligt stora för att handeln skulle anses påverkas.²⁴⁰ I *IAZ m.fl. mot Kommissionen* hade avtalet som syfte och effekt att hindra parallellimport från andra länder. Detta innebar enligt EU-domstolen att avtalet var i strid med den inre marknaden och när så är fallet ska avtalet alltid anses påverka handeln.²⁴¹

3.5 ... Och inte kan undantas

Även om artikel 101.1 FEUF är tillämplig och ett avtal om certifiering begränsar konkurrensen kan avtalet vara godkänt. Det finns ett undantag i artikel 101.3 FEUF. För att undantaget ska föreligga uppställs fyra kriterier:

1. Avtalet bidrar till positiva effekter. Avtalet ska bidra till att förbättra produktionen eller distributionen, alternativt vara tekniskt ekonomiskt främjande och framåtskridande.²⁴²
2. Begränsningarna av konkurrensen måste vara nödvändiga för att uppnå de positiva effekterna.²⁴³
3. Avtalet ska vara till nytta för konsumenterna, innebärandes att de positiva vinsterna ska vara till nytta för konsumenterna och en skälig andel av nyttan ska gå till konsumenterna.²⁴⁴
4. Konkurrensen får inte helt sättas ur spel. Det innebär att avtalet inte får medföra att konkurrensen helt tas bort från marknaden ifråga.²⁴⁵

---

²³⁸ Kommissionens beslut *Philips/VCR* punkt 26.

²³⁹ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkterna 2, 174 och 177.

²⁴⁰ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkt 279.

²⁴¹ Mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen* punkt 35.

²⁴² Se exempelvis de förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkterna 102-105. Se även Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkterna 308-311.

²⁴³ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkterna 308-311.

²⁴⁴ *Ibid.*

²⁴⁵ *Ibid.*

Kriterierna är kumulativa och de kommer nedan att undersökas närmare, var och ett i varje delkapitel.²⁴⁶ Utgångspunkten är att det är Kommissionen som ska bevisa att en överträdelse har skett av artikel 101.1 FEUF. Om Kommissionen lyckas med detta är det upp till de berörda parterna att bevisa att undantaget i artikel 101.3 FEUF är tillämpligt. Kommissionen måste fortfarande beakta undantaget i sin helhetsbedömning.²⁴⁷

Det finns gruppundantag som Kommissionen utarbetat och dessa faller inom tillämplighetsområdet för artikel 101.3 FEUF. För att gruppundantagen ska vara uppfyllda krävs oftast att marknadsandelarna inte överstiger en viss procentsats.²⁴⁸ När gruppundantagen inte är tillämpliga, görs en allmän tillämpning av undantaget. Vad gäller avtal om certifiering blir gruppundantagen vanligtvis inte intressanta då många av gruppundantagen handlar om vertikala avtal eller om mer specifika avtal på horisontell nivå, som gemensamma FoU-avtal eller specialiseringsavtal.²⁴⁹ Nedan följer en genomgång angående den allmänna tillämpningen av undantaget.

3.5.1 Bidrar till positiva effekter

Det är vanligt att ett avtal om certifiering medför betydande effektivitetsvinster.²⁵⁰ En certifiering som omfattar hela unionen kan ge företag ökade möjligheter att förenkla försäljning av sina produkter i flera olika länder. Det ökar även konsumenternas valmöjligheter och kan sänka priserna på grund av ett högre utbud. Teknik och innovation kan öka genom gemensamma avtal om standard eller certifiering över unionen, vilket kan leda till en förbättrad utveckling. Det kan även förkorta tiden det tar att få in en ny teknik på marknaden. Avtal om en viss standard med miljöaspekter kan leda till bättre produktkvalitet och öka konsumenternas medvetenhet. Det gäller framförallt när standarden används ihop med certifiering.²⁵¹

I inledningen till jordbruksriktlinjerna beskrivs det att certifiering av jordbruksprodukter minskar ansvarsbördan för företag som köper av andra företag då certifikatet är en viss försäkran om att vissa egenskaper är uppfyllda. Certifierade produkter får genom ett certifikat större marknadstillgång och ökade marknadsandelar samt större produktmarginaler. Det kan eventuellt öka effektiviteten och minska transaktionskostnader. Dessutom får konsumenterna information, vilket gör deras konsumtionsbeslut enklare.²⁵²

---

²⁴⁶ Att kriterierna är kumulativa framgick i de förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkt 191.

²⁴⁷ Jones och Sufrin (2016) s. 183 ff.

²⁴⁸ Ibid. s. 724 ff.

²⁴⁹ Ibid.

²⁵⁰ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 308.

²⁵¹ Ibid.

²⁵² Kommissionens riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel (2010) punkt 1 och Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 308.

Dessa beskrivna effektivitetsvinster kan endast uppnås om den informationen som behövs för att tillämpa certifieringen i praktiken finns tillgänglig för de som vill komma in på marknaden. Kommissionen meddelade i X/Open²⁵³ att det faktum att den berörda parten ville göra resultaten av en standard tillgängliga så snabbt som möjligt var en väsentlig faktor när Kommissionen beviljade undantag.²⁵⁴

I Kranuthyrningsmålet menade SCK och FNK²⁵⁵ att deras certifikat utgjorde en kvalitetssäkring av produkter med anledning av inhyrningsförbudet. Det var ett argument som inte accepterades av Tribunalen.²⁵⁶ Vidare hävdade SCK och FNK att inhyrningsförbudet ledde till positiva effekter, så som en effektiv kontroll av kranuthyrningsmarknaden. Tribunalen menade att detta är upp till offentliga myndigheter och inte privata organ att kontrollera, med hänvisning till Hilti mot Kommissionen.²⁵⁷ Den extra kontroll SCK utförde vid sidan av rättsliga regleringar snarare begränsade konkurrensen än hade positiva effekter. Inhyrningsförbudet ledde därmed inte till positiva effekter.²⁵⁸ Tribunalen menade att rekvisiten i artikel 101.3 FEUF var kumulativa och därmed föll talan.²⁵⁹

3.5.2 Nödvändighet

En begränsning av konkurrensen måste vara nödvändig för att undantaget i artikel 101.3 FEUF ska vara tillämpligt.²⁶⁰ Vid varje enskilt avtal ska de sannolika effekterna på de berörda marknaderna granskas. Omfattningen av begränsningarna som eventuellt går utöver syftet för att uppnå effektivitetsvinsterna ska beaktas vid bedömningen av varje enskilt avtal. Om begränsningarna går utöver syftet är avtalet inte nödvändigt. I Philips ledde agerandet av Philips till att teknik och standarder som var potentiellt bättre än den i målet rådande standarden, kunde uteslutas från marknaden. Det var särskilt allvarligt eftersom Philips hade en överlägsen marknadsställning och parterna begränsades på ett sätt som inte var nödvändigt för att uppnå de eftersträvade förbättringarna. Särskilt då videokassetterna inte kunde användas på andra tillverkares apparater. Detta var en icke nödvändig inskränkning som hade kunnat undvikas om andra tillverkare inte hade förbjudits av Philips att använda en annan än Philips licensierade VCR-standard vid tillverkning av VCR-utrustning.²⁶¹

Som huvudregel kan sägas att alla konkurrenter på den marknad som berörs av en certifiering bör ha möjlighet att delta i utformandet av denna, om inte

---

²⁵³ Kommissionens beslut X/Open Group.

²⁵⁴ Ibid. punkt 42.

²⁵⁵ Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven.

²⁵⁶ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkt 125.

²⁵⁷ Förstainstansrättens dom i mål T-30/89, *Hilti mot Kommissionen* punkt 118.

²⁵⁸ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkt 192.

²⁵⁹ Ibid. punkt 191.

²⁶⁰ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 314.

²⁶¹ Kommissionens beslut *Philips/VCR* punkt 31.

parterna kan bevisa att det är påtagligt ineffektivt eller om det inte införs erkända förfaranden för gemensam intressebevakning. I X/Open menade Kommissionen att gruppen inte hade kunnat uppnå sina syften om alla berörda aktörer haft möjlighet att bli medlemmar. Det skulle skapa praktiska problem och hindra eventuella beslut.²⁶² I Fartygsklassificeringsmålet²⁶³ gjordes en avvägning mellan behovet av att bibehålla stränga kriterier för medlemskap och behovet av att undanröja onödiga hinder för medlemskap. Enligt de nya kriterierna kunde endast sådana klassificeringssällskap som hade godkänd expertis bli medlemmar. Det innebar att det ansvariga organets verksamhet inte skulle försämrats av för låga krav för medlemskap. De nya kriterierna hindrade likväl inte klassificeringssällskap med godkänd expertis från att bli medlemmar.²⁶⁴

I princip bör ett avtal om certifiering inte omfatta mer än vad som är nödvändigt för att syftet med certifieringen ska uppnås. Om det gagnar konsumenterna eller ekonomin i stort att det endast finns en enda teknisk lösning bör denna standard fastställas på icke-diskriminerande grunder. Tekniskt neutrala standarder kan leda till större effektivitetsvinster. Om immateriella rättigheter ingår som väsentliga delar i standarden och användarna av standarden tvingas att betala mer för dessa än vad som är tekniskt nödvändigt innebär det att avtalet går utöver vad som är nödvändigt. Enligt samma resonemang skulle konkurrensen mellan olika tekniker eventuellt kunna begränsas om immateriella rättigheter införlivades som väsentliga delar av en standard och användningen av dessa begränsades till den tekniken, så kallad exklusiv användning, om detta inte skulle vara nödvändigt för att uppnå de identifierade effektivitetsvinsterna.²⁶⁵

Om det finns sådana begränsningar i ett avtal om certifiering som gör en standard bindande och obligatorisk för en viss bransch är detta inte nödvändigt för att uppnå syftet.²⁶⁶ Om ett avtal om certifiering ger ensamrätt till vissa organ att pröva förenligheten med standarden är detta som regel utöver det primära syftet med certifieringen och kan också begränsa konkurrensen i vissa fall. Under vissa förhållanden kan det dock vara berättigat att bevilja ensamrätt för en viss tid för att ta igen betydande startkostnader.²⁶⁷ I sådana fall bör avtalet innehålla tillräckliga garantier som minskar riskerna med en konkurrensbegränsning som ensamrätten kan ge upphov till. Detta gäller bland annat certifieringsavgiften, som måste vara skälig och stå i proportion till kostnaderna för att pröva förenligheten.²⁶⁸

---

²⁶² Se Kommissionens beslut *X/Open Group* punkt 45.

²⁶³ Kommissionens beslut *fartygsklassificering*.

²⁶⁴ *Ibid.* punkt 36.

²⁶⁵ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 317.

²⁶⁶ *Ibid.* punkt 318. Se även de förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* där inhyringsförbudet begränsade de certifierade företagens handlingsfrihet och hela marknaden för mobilkranar blev påverkad av att företag var beroende av att vara certifierade.

²⁶⁷ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 318.

²⁶⁸ *Ibid.* punkt 319.

3.5.3 Nyttä för konsumenterna

De begränsningar som görs av konkurrensen måste inte bara vara nödvändiga utan effektivitetsvinsterna måste även komma konsumenterna till godo. Det måste ske i en sådan omfattning att det uppväger de konkurrensbegränsande effekterna av ett avtal om certifiering. När detta analyseras undersöks rutiner som används för att garantera att användare och slutkonsumenters intressen skyddas. Om certifiering underlättar teknisk interoperabilitet, kompatibilitet och konkurrens mellan nya och befintliga produkter, tjänster och processer, är utgångspunkten att det kommer konsumenterna till godo.²⁶⁹

I Philips fick konsumenterna inte en rimlig andel av de eventuellt positiva effekter som kunde ha uppstått av avtalet. Avtalet hindrade nämligen konsumenternas möjlighet att köpa kassetter från andra system än Philips. Det var till och med förbjudet i avtalet att erbjuda konkurrerande kassetter och teknik.²⁷⁰ I Kranuthyrningsmålet ledde inhyrningsförbudet inte till några positiva effekter, varför det inte heller kunde uppstå några positiva effekter som kunde komma konsumenterna tillgodo.²⁷¹ I IAZ m.fl. mot Kommissionen stod hindrandet av parallellimport i strid mot principen om den inre marknaden, vilket aldrig kan rättfärdigas med undantaget i artikel 101.3 FEUF.²⁷²

Ett intressant nationellt rättsfall från Spanien har behandlat huruvida ett avtal kan anses undantaget från konkurrensreglerna för att konsumenterna får nytta av effektivitetsvinsterna. Hortyfruta var en organisation för frukt och grönsaker som utformade ett avtal om certifiering. Certifieringen skulle garantera kvaliteten på frukt och grönsaker. Avtalet ansågs begränsa konkurrensen och företaget kunde inte framföra några bevis för att avtalet gynnade konsumenterna.²⁷³

3.5.4 Konkurrensen sätts inte ur spel

Om ett avtal om certifiering helt sätter konkurrensen ur spel eller ger avtalsparterna möjligheten att sätta konkurrensen ur spel kan det inte godkännas. Det som måste analyseras är konkurrenstrycket på marknaden och de olika konkurrenskällorna som finns på marknaden samt hur dessa påverkas av avtalet. Marknadsandelar är relevanta men omfattningen av den konkurrens som faktiskt återstår kan inte enbart baseras på

---

²⁶⁹ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 321.

²⁷⁰ Kommissionens beslut *Philips/VCR* punkt 30.

²⁷¹ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkterna 205-212.

²⁷² Mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen* punkt 35.

²⁷³ Resolución, de 10 de julio de 2008, del Consejo de Defensa de la Competencia (CDCA I06/08).

marknadsandelar, bortsett från de fallen då standarden helt blir branschstandard.²⁷⁴

3.6 Avtal om certifiering och dess utformning

Hur bör ett avtal om certifiering utformas för att inte begränsa konkurrensen? I Kranuthyrningsmålet fastställde Tribunalen följande krav som ett avtal om certifiering bör uppfylla:

1. Öppenhet
2. Oberoende
3. Insyn
4. Godtagande av likvärdiga garantier från andra system som certifieringssystemet ska uppfylla²⁷⁵

Oavsett utformandet av ett avtal om certifiering görs en effektbaserad bedömning av avtalet från fall till fall. Om effekten blir att konkurrensen begränsas, föreligger en överträdelse av artikel 101.1 FEUF.²⁷⁶ Målet EMC mot Kommissionen och principerna i de horisontella riktlinjerna kan ses som vägledning för hur ett avtal om en standard eller certifiering bör utformas för att inte vara konkurrensbegränsande.²⁷⁷ I EMC mot Kommissionen uttalade EU-domstolen att om deltagandet i att sätta en standard är öppet och utan skyldigheter att följa standarden, förhindrar avtalet inte konkurrensen på marknaden.²⁷⁸ I de horisontella riktlinjerna uppmärksammas principer för vad ett avtal om en standard bör uppfylla för att inte vara konkurrensbegränsande. Det finns inte en presumtion för att avtalet är konkurrensbegränsande bara för att principerna inte följs. Det måste även göras en bedömning om artikel 101.3 FEUF är uppfylld.²⁷⁹ Det följer av principerna i de horisontella riktlinjerna att

”standardiseringsavtal som inte ålägger någon skyldighet att följa standarden och som ger tillgång till standarden på rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande villkor begränsar i regel inte konkurrensen i den mening som avses i artikel 101.1, om deltagandet i fastställandet av standarden är utan begränsningar och förfarandet för att införa den är öppet.”²⁸⁰

Samtliga konkurrenter på den berörda marknaden måste garanteras deltagande i utformningen och processen till att införa standarden. Detta

²⁷⁴ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 324.

²⁷⁵ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkt 21.

²⁷⁶ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkterna 280-286.

²⁷⁷ Ibid.

²⁷⁸ Mål C-367/10 P, *EMC Development AB mot Kommissionen* punkt 163.

²⁷⁹ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkterna 280-286.

²⁸⁰ Ibid. punkt 280.

måste ske utan begränsningar. Det innebär att regler om rösträtt och objektiva regler om teknik måste finnas och fungera i praktiken redan vid processen för utformande av standarden. Standardiseringsorganen måste ha objektiva och icke-diskriminerande rutiner för tilldelning av rösträtt och vid behov objektiva kriterier för valet av teknik som ska införas i standarden.²⁸¹

Principen om öppenhet innebär att det måste finnas rutiner som ger berörda parter möjlighet att informera sig om kommande, pågående och slutfört standardiseringsarbete inom rimlig tid.²⁸² Dessutom måste standardiseringsorganets regler garantera tillgång till standarden på lika, rimliga och icke-diskriminerande villkor.²⁸³ Slutligen måste deltagare som ingår i arbetet med den nya standarden och är innehavare av immateriella rättigheter i god tro dela med sig av dessa om de kan vara väsentliga för den standard som håller på att utvecklas. Då har branschen möjlighet att välja teknik på ett välinformerat sätt och därmed bidra till målet om faktisk tillgång till standarden kan uppnås.²⁸⁴

Teknik som är införlivad i en standard ska vara tillgänglig för de som använder standarden på lika, rimliga och icke-diskriminerande villkor. Detta beskrivs som ett FRAND-åtagande och ska hindra innehavare av immateriella rättigheter från att försvåra genomförandet av en standard genom höga orättvisa avgifter, licensvägran eller efter det att standarden är låst, ta ut höga, orättvisa eller diskriminerande avgifter.²⁸⁵

Vägledningen i de horisontella riktlinjerna om standardiseringsavtal kan användas med viss försiktighet för hur ett avtal om certifiering bör utformas. I jordbruksriktlinjerna ges också viss vägledning för när certifiering av vissa jordbruksprodukter kan leda till konkurrensbegränsning. Certifiering ska vara opartisk och oberoende samt utföras av ett oberoende organ som har ackrediterats.²⁸⁶ Följande kriterier sätts upp för deltagande och utformning av ett certifieringssystem:

1. Ett krav på öppenhet. Certifieringssystem bör vara öppna för alla deltagare som vill och kan uppfylla kraven.
2. Det ska finnas en övervakningsstruktur.
3. Krav på att underlätta för företag från regioner som är relevanta.
4. Expertkommittéer och remisser ska finnas.
5. Berörda aktörer ska delta i dessa.
6. Det ska finnas en utvecklingsmetod med återkoppling.
7. Förändringar ska bara göras om de är befogade.
8. Systemen bör innehålla kontaktuppgifter.²⁸⁷

---

²⁸¹ Kommissionens riktlinjer för horisontella samarbetsavtal (2011) punkt 281.

²⁸² Ibid. punkt 282.

²⁸³ Ibid. punkterna 280-285.

²⁸⁴ Ibid. punkt 286.

²⁸⁵ Ibid. punkterna 285-287.

²⁸⁶ Kommissionens riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel (2010) punkt 6.

²⁸⁷ Ibid. punkterna 4.1-8.

Vidare ställs krav på tydlighet och öppenhet avseende de krav ett certifieringssystem ställer och de gjorda påståendena i systemet. Detta i syfte att skydda konsumenter.²⁸⁸ De mål som certifikatet har som syfte att eftersträva måste tydligt anges. Det kan vara samhällsmässiga, miljömässiga ekonomiska eller rättsliga mål.²⁸⁹ Systemets omfattning vad gäller produkter och processer bör vara fastställda på ett tydligt sätt. Ett certifieringssystem bör ha sina specifikationer för certifikatet tillgängliga för allmänheten, inklusive en offentlig sammanfattning.²⁹⁰

När olika länder omfattas av ett certifieringssystem bör översättningar av specifikationerna göras om det begärs av potentiella deltagare eller ett certifieringsorgan.²⁹¹ De specifikationer som görs för att uppnå ett certifikat bör vara tydliga, detaljerade och lätta att förstå.²⁹² När en logotyp eller märkning används som certifikat bör systemet tillhandhålla information till konsumenterna var dessa kan hitta ytterligare uppgifter, till exempel på en webbplats, på produktens förpackning eller på försäljningsstället.²⁹³ Det bör tydligt anges att det krävs certifiering av ett oberoende organ och kontaktuppgifter bör lämnas till certifieringsorgan som tillhandhåller denna tjänst.²⁹⁴

Alla påståenden och krav som ställs av ett certifieringssystem måste ha belägg.²⁹⁵ Alla påståenden bör bygga på objektiva och verifierbara belägg samt på vetenskapligt underbyggd dokumentation som ska finnas tillgänglig för konsumenterna.²⁹⁶ Olika länder bör tillse att deras krav motsvarar lokala jordbruksmässiga och ekologiska, socioekonomiska och rättsliga förhållanden samtidigt som enhetliga resultat garanteras i alla sammanhang.²⁹⁷ Av systemen bör det tydligt framgå om, var och i vilken omfattning dess specifikationer går längre än berörda rättsliga krav, inklusive rapportering och inspektioner, om det är relevant.²⁹⁸

Sammanfattningsvis kan det konstateras att ett certifieringssystem bör vara öppet, transparent, oberoende och tillgängligt för att inte riskera att konkurrensen begränsas. Även om ett avtal uppfyller dessa förutsättningar finns det inte någon garanti för att konkurrensmyndigheter eller EU-domstolen inte granskar avtalet. Ett avtal om certifiering måste alltid granskas utifrån de effekter avtalet får på den relevanta marknaden. En effektbaserad bedömning görs från fall till fall. Om effekten, oavsett

---

²⁸⁸ Kommissionens riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel (2010) punkt 5.1.

²⁸⁹ Ibid. punkt 5.1.1.

²⁹⁰ Ibid. punkterna 5.1.2-3.

²⁹¹ Ibid. punkterna 5.1.2-5.

²⁹² Ibid. punkterna 5.1.2-6.

²⁹³ Ibid. punkterna 5.1.2-7.

²⁹⁴ Ibid. punkterna 5.1.2-8.

²⁹⁵ Ibid. punkt 5.2.

²⁹⁶ Ibid. punkt 5.2.1.

²⁹⁷ Ibid. punkt 5.2.2.

²⁹⁸ Ibid. punkt 5.2.3.

utformningen av certifieringen, blir att konkurrensen begränsas, föreligger en överträdelse av artikel 101.1 FEUF.²⁹⁹

3.7 Sammanfattning

De teoretiska konkurrens effekterna av certifiering har granskats i kapitel 2 och de konkurrensrättsliga utgångspunkterna för huruvida ett avtal begränsar konkurrensen i kapitel 3. Varje steg av rekvisiten i artikel 101 FEUF har beskrivits och applicerats på avtal om certifiering. Det har vidare konstaterats att ett certifieringssystem bör vara öppet, transparent, oberoende och tillgängligt för alla potentiellt inblandade aktörer för att inte riskera att konkurrensen begränsas.

---

²⁹⁹ Notera att undantaget i 101.3 FEUF kan vara tillämpligt.

4 Certifiering i rättspraxis

En stor del av den rättspraxis som finns om certifiering har redan berörts. Det finns trots det anledning att redogöra för de mest relevanta målen utförligare i detta kapitel. Dels av pedagogiska skäl, dels för att skapa en tydligare bild av hur avtal om certifiering kan bli konkurrensbegränsande i praktiken. Först ska EU-rättslig praxis framställas följt av rättspraxis på nationell nivå. Det finns en del beröringspunkter mellan de olika målen. Målen handlar om certifikat, kvalitetsmärken eller standarder. Det finns anledning att granska dessa tillsammans då alla handlar om att organisera flera aktörer kring en gemensam kvalitet eller standard. I slutändan innebär det att det antingen handlar om certifiering eller att målet kan användas som vägledning vid studerandet av certifiering.

4.1 EU-rättslig praxis

4.1.1 Philips

Det äldsta målet är ett beslut från Kommissionen om Philips från år 1978. Det handlade inte om ett avtal om certifiering utan om ett avtal om en standard och viss teknik som Philips hade. Det handlade emellertid om att samla olika aktörer på marknaden kring en viss kvalitet, vilket påminner om avtal om certifiering. Enligt min mening kan därmed målet anses vägledande även för hur avtal om certifiering ska bedömas.

I målet var alla inblandade företag aktiva i konsumentelektronikmarknaden och intresserade av utvecklingen för videokassetter.³⁰⁰ Philips var den ledande aktören på marknaden och hade en påtagligt större marknadsandel än Sony, som var den närmaste konkurrenten. Tillsammans kontrollerade företagen en marknadsandel om 70 % avseende försäljning.³⁰¹ Målet handlade om den vid tiden nya tekniken att kunna spela in ett program eller en film för att se på det i efterhand. Detta var en eftertraktad marknad som många ville ta del av. Philips var ensam om att ha den nödvändiga tekniken i Europa.³⁰²

Både Sony och Philips hade licensavtal med många andra företag avseende deras produkter och patent. Deras tekniker och system skiljde sig åt väsentligt varför kassetter enbart kunde spelas på den enas eller den andras spelare.³⁰³ Det ifrågavarande avtalet innefattade ett åtagande att använda Philips produkter, teknik och patent samt marknadsföra dessa.³⁰⁴ Det fanns också ett åtagande att endast använda Philips teknik och inte under några

---

³⁰⁰ Kommissionens beslut *Philips/VCR* punkt 2.

³⁰¹ *Ibid.* punkt 6.

³⁰² *Ibid.* punkterna 4 och 5.

³⁰³ *Ibid.* punkt 7.

³⁰⁴ *Ibid.* punkt 7.2.

omständigheter använda konkurrenternas teknik.³⁰⁵ Detta rättfärdigades med att konsumenterna skulle kunna dra nytta av att använda Philips inspelnings- och uppspelningsfunktioner.³⁰⁶ Tekniken och standarden fick inte ändras om inte alla parter samtyckte.³⁰⁷ Avtalet var öppet för nya medlemmar³⁰⁸ men om en part ville säga upp avtalet fick denna inte längre använda tekniken eller licenserna.³⁰⁹

Avtalet ledde till att konkurrenternas kassettspelare inte kunde användas.³¹⁰ Kommissionen kom fram till att detta var en syftesöverträdelse som var designad för att hämna innovation, teknik och konkurrens.³¹¹ Vidare menade Kommissionen att Philips ställning i sig hade räckt för att avtalet skulle innebära en effektöverträdelse då annan teknik utestängdes och andra parter var så beroende av Philips teknik och standard. Philips stängde av andra parter från att lyckas med egen teknik och egna standarder eftersom videoinspelningar enbart fungerade med Philips teknik.³¹²

Philips hävdade att konsumenterna tjänade på avtalet. Kommissionen menade att avtalet hindrade konsumenterna från att köpa kassetter från andra system än Philips. Det var förbjudet i avtalet att erbjuda konkurrerande kassetter eller teknik. Konsumenterna fick därför inte en rimlig andel av de eventuella positiva effekter som kunde uppstå av avtalet.³¹³ Philips avtal, vari de erbjöd andra företag tillgång till sin standard men samtidigt hindrade användande av konkurrenternas, ledde till att andra system som eventuellt kunde vara mer effektiva eller bättre uteslöts från marknaden.³¹⁴

4.1.2 IAZ m.fl. mot Kommissionen

Efter Philips kom målet IAZ m.fl. mot Kommissionen till EU-domstolen 1983.³¹⁵ Målet är ett tydligt exempel på hur certifiering kan användas i syfte att påverka konkurrensen. I det här fallet genom att förhindra parallellimport. Även om syftet utåt sett var att säkra vattenkvaliteten var det egentliga syftet att förhindra parallellimport från andra länder. Detta ledde till att konkurrensen försämrades, vilket i sin tur ledde till sämre utbud och högre priser för konsumenterna.

Målet handlade om certifikat på diskmaskiner. Det talades om en kvalitetsstämpel, vilken i likhet med ett certifikat är ett bevis på att en produkt uppfyller en viss förutbestämd standard och kvalitet. Det handlade

---

³⁰⁵ Kommissionens beslut *Philips/VCR* punkt 9.

³⁰⁶ *Ibid.* punkt 10.

³⁰⁷ *Ibid.* punkt 11.

³⁰⁸ *Ibid.* punkt 13.

³⁰⁹ *Ibid.* punkterna 14 och 15.

³¹⁰ *Ibid.* punkterna 16 och 17.

³¹¹ *Ibid.* punkt 23.

³¹² *Ibid.* punkt 25.

³¹³ *Ibid.* punkt 30.

³¹⁴ *Ibid.* punkterna 31-32.

³¹⁵ Mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen*.

om olika sammanslutningar i Belgien som var inkorporerade under olika legala former, både av offentlig och privat karaktär. ANSEAU var en offentlig organisation med ansvar för att garantera kvaliteten på dricksvatten. Det var även andra aktörer inblandade som var olika företagssammanslutningar inom elektronikbranschen med fokus på tvätt- och diskmaskiner. Parterna ingick ett avtal om att certifiera disk- och tvättmaskiner. ANSEAU gick ut med en presskonferens och en stor kampanj om att endast produkter med certifikatet var säkra att använda. ANSEAU hade en förtroendeingivande status som offentlig organisation. 90 % av marknaden omfattades av avtalet och det var en av de andra involverade företagssammanslutningarna som bestämde vilka som fick bli medlemmar och få sina produkter certifierade. Utländska företag kunde inte bli certifierade.³¹⁶

Parterna höll innan publiceringen ett möte där man enades om att syftet med avtalet var att förhindra parallellimport. Det talades om ett vapen mot parallellimport och att certifikatet i sig själv skulle komma att leda till att företag följde reglerna. Förfarandet ansågs vara en syftesöverträdelse sett i sitt ekonomiska, juridiska och faktiska sammanhang.³¹⁷ Det ansågs även vara en effektöverträdelse då det påverkade 90 % av marknaden och skapade höga inträdesbarriärer.³¹⁸ Avtalet skapade höga inträdesbarriärer på den belgiska marknaden och hindrade parallellimport. Detta stod i strid med den inre marknaden och ett dylikt förfarande kan inte rättfärdigas enligt artikel 101.3 FEUF.³¹⁹

4.1.3 Kranuthyrningsmålet

Nästa mål från 1997 handlar om marknaden för mobilkranar. Kranuthyrningsfallet är intressant eftersom det ger ett tydligt exempel på en situation där certifiering har använts i konkurrensbegränsande syfte. I målet klargjorde Tribunalen systematiskt hur certifiering bör utformas och hur marknaden bör definieras. Dessutom gick Tribunalen igenom vad som krävdes för att vara ett företag enligt artikel 101 FEUF och vilka kriterier som fanns för att samhandelskriteriet ska vara uppfyllt.

Målet rör två organisationer, SCK och FNK, som organiserade marknaderna för mobilkranar i Nederländerna. Där användes certifiering för att kvalitetssäkra mobilkranar. Det som var specifikt med mobilkranarna var att de kunde flyttas inom en byggarbetsplats. Rörelseutrymme var begränsat till radie om 50 km. Avtal om mobilkranar slöts oftast väldigt tätt inpå ett planerat bygge. Marknaden och tillgången på kranar begränsades därför till företag som befann sig nära byggarbetsplatsen.³²⁰ Det fanns redan lagstiftning på området och en stiftelse som kontrollerade kranarna enligt

---

³¹⁶ Mål C-96/82, *IAZ International Belgium m.fl. mot Kommissionen* punkt 3.

³¹⁷ *Ibid.* punkterna 23 och 25.

³¹⁸ *Ibid.* punkt 27.

³¹⁹ *Ibid.* punkt 35.

³²⁰ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkt 2.

dåvarande direktiv från EU. Efter kontroll fick mobilkranarna ett EG-märke och det fanns mängder med annan lagstiftning på området, framförallt i Belgien.³²¹ SCK valde trots detta att utfärda ytterligare certifikat på mobilkranar i Holland. SCK hade i sina stadgar en bestämmelse som hindrade medlemmarna från att hyra mobilkranar från företag vars mobilkranar inte var certifierade av SCK, det så kallade inhyrningsförbudet.³²² FNK som var en branschorganisation hade i sin stadgar en företrädesklausul som tvingade medlemmar att i första hand vända sig till andra medlemmar för ut- och inhyrning av mobilkranar. Dessutom skulle de tillämpa acceptabla avgifter. Vidare fastställde och publicerade FNK rekommenderade avgifter och kostnadsberäkningar.³²³

Kommissionen och Tribunalen kom fram till att det ifrågavarande certifieringssystemet begränsade konkurrensen eftersom företag som inte hade certifierade kranar uteslöts från marknaden. Inhyrningsförbudet snedvred konkurrensen.³²⁴ Dessutom kom både Kommissionen och Tribunalen fram till att FNK:s prispolitik och rekommenderade avgifter förhindrade effektiv konkurrens.³²⁵ Vidare fann Tribunalen att undantag inte var aktuellt eftersom ett inhyrningsförbud inte medför några positiva effekter och oavsett om förfarandet skulle kunna anses nödvändigt så är kriterierna för artikel 101.3 FEUF kumulativa.³²⁶

4.1.4 EMC mot Kommissionen

EMC mot Kommissionen är relevant för denna uppsats eftersom utformningen av en förutbestämd standard är en viktig del i certifiering. EMC Development AB var ett företag som var inblandade i testning, utveckling och kommersiell exploatering av en metod för produktion av energimodifierad cement. Cembureau var en belgisk intresseorganisation inom cementmarknaden och CEN³²⁷ var en fri intresseorganisation. De två sistnämnda hade tagit fram en standard för cement som hette EN 197-1. EMC hävdade att detta var en kartell bland europeiska tillverkare av Portland-cement som var skapat för att skapa höga inträdesbarriärer på cementmarknaden och kontrollera hela marknaden.³²⁸ EMC menade att Cembureaus och CEN:s medlemmar kontrollerade 30-70 % av marknaden och att det utgjorde ett gemensamt missbruk av dominerande ställning.

EU-domstolen ogillade EMC talan på grund av otillräckliga grunder. EU-domstolen gav emellertid en del vägledning för hur en standard bör utformas och när den kan vara konkurrensbegränsande.³²⁹

---

³²¹ De förenade målen T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen* punkt 3.

³²² Ibid. punkt 5.

³²³ Ibid. punkt 4.

³²⁴ Ibid. punkt 135.

³²⁵ Ibid. punkt 23.

³²⁶ Ibid. punkt 191.

³²⁷ European Committee for Standardisation.

³²⁸ Mål C-367/10 P, *EMC Development AB mot Kommissionen* punkterna 10-24.

³²⁹ Ibid. punkt 172.

4.1.5 Duales System Deutschland mot Kommissionen

Målet *Duales System Deutschland mot Kommissionen*³³⁰ handlar om miljöförpackningar och vilken standard dessa ska hålla. Enligt min mening ger målet denna uppsats ett klart exempel på när tredje man hindras från att använda certifiering på ett sådant sätt att det blir en konkurrensbegränsning. Målet är även ett bra exempel på när ett mål inte uttryckligen handlar om certifiering men faller inom de definitioner av certifiering som finns i Kommissionens riktlinjer.

I målet kunde det utfärdas ett intyg av oberoende experter till en förpackning. Detta förutsatte att förpackningen var förenlig med den förutbestämda standarden. Eftersom det handlade om en förutbestämd standard kan målet användas som vägledning för certifiering.³³¹ I målet konstaterades att om tredje man hindrades från att använda förpackningen genom att inte beviljas intyg var det en konkurrensbegränsning eftersom det krävdes ett intyg enligt lag.³³²

4.2 Nationell rättspraxis

4.2.1 Spanien

I nationell rättspraxis finns det en del intressanta rättsfall och beslut av konkurrensmyndigheter rörande certifiering. Certifieringar och standardiseringar eller överhuvudtaget att märka ut produkter med ett visst märke för att visa att produkterna uppfyller en viss kvalitet eller standard är inte sällan förekommande i nationell rättspraxis. Enligt min mening är det viktigt att belysa några av dessa fallen för att ge en bild av hur certifiering förhåller sig till konkurrensrätten i praktiken.

I Spanien var det en branschorganisationen *Hortyfruta*³³³ som utfärdade certifikat för grönsaker och frukt. Organisationens mål var att garantera produktkvalitet för frukt och grönsaker. Den regionala konkurrensmyndigheten godkände inte *Hortyfrutas* certifikat som skulle bevisa en viss kvalitet. Certifieringen ansågs därmed begränsa konkurrensen. Konkurrensmyndigheten menade att det inte kunde bevisas att systemet gynnade konkurrensen eller konsumenterna. *Hortyfrutas* kvalitetsregler var inte heller rättfärdigade på grund av att dess mål var att förbättra och utveckla tekniska framsteg hos produkterna.³³⁴ Målet är ett tydligt exempel på hur certifiering kan anses begränsa konkurrensen i

---

³³⁰ C-385/07 P, *Duales System Deutschland mot Kommissionen*.

³³¹ Ibid. punkt 8.

³³² Ibid. punkt 20.

³³³ Organizaci On Interprofesional andaluza de frutas y hortalizas.

³³⁴ Resolución, de 10 de julio de 2008, del Consejo de Defensa de la Competencia (CDCA I06/08).

praktiken och hur en lokal konkurrensmyndighet tillämpar konkurrensrättsliga regler.

4.2.2 Frankrike

I Frankrike finns en organisation som tar fram kvalitetsregler på livsmedelsmarknaden. Enligt organisationen ska vissa produkter uppfylla krav som ställs av CNIEL³³⁵ för att få vara godkända CNIEL-produkter. År 2009 granskades och fälldes CNIEL för beteende på marknaden som innehöll prisorientering och stod i strid med konkurrensrätten.³³⁶ Målet är intressant eftersom det ger ett exempel på hur certifiering kan användas för att begränsa priskonkurrens.

Ett annat relevant fall i Frankrike är fallet där en branschorganisation för potatis fälldes av franska myndigheter. Organisationens syfte var att säkra kvaliteten på potatis men det visade sig att organisationen skapat en produktionsplan som begränsade fria produktionsmöjligheter för företag och därmed förhindrade effektiv konkurrens. Vidare skapade organisationen höga inträdesbarriärer på marknaden.³³⁷ Detta mål är ett exempel på hur certifiering kan användas för att begränsa produktionen och skapa höga inträdesbarriärer på den nationella marknaden.

I ett fall i Frankrike har konkurrensmyndigheten godkänt ett vertikalt avtal om certifikat³³⁸ trots att det innehöll prifixning i varje steg i produktionen. Anledningen var att avtalet inte hade någon påverkan på tredje part, eftersom de inblandade parterna fortfarande behövde konkurrera om samma certifierade produkter.³³⁹ Ett liknande och välkänt fall är Cahors GI Wine Board³⁴⁰ där prifixning tilläts eftersom kvalitetsstämpeln på vinet innebar effektivitetsvinster som kom konsumenterna till godo. I ytterligare ett fall i Frankrike var en kvalitetsstämpel för fågelslakt inte förenlig med konkurrensrätten. Kvalitetsstämpeln förhindrade produktionsmöjligheterna och fri konkurrens. Den var inte proportionerlig med kvalitetsstämpelns mål som var varumärkeskvalitet och ”goodwill”.³⁴¹ Dessa tre fall kompletterar uppsatsens deskriptiva del med praktiska exempel på hur konkurrensreglerna kan användas i praktiken. Framförallt vad gäller undantagsregeln i artikel 101.3 FEUF.³⁴²

---

³³⁵ Guide des Bonnes Pratiques Contractuelles de l’Interprofession Laitière.

³³⁶ Opinion n° 09-A-48 of 2 October 2009.

³³⁷ Décision 95/D/15, Pomme de terre.

³³⁸ Det benämndes kvalitetsmärke ”quality label”.

³³⁹ Decision 94-D-41, CCRF, Poultry quality label.

³⁴⁰ Decision 81/14 CC RF, Cahors white wine, de 5.7.1994.

³⁴¹ Décision n° 94-D-41 du 5 juillet 1994 relative à des pratiques relevées dans le secteur des volailles sous label.

³⁴² Notera att det var nationell rätt som var tillämplig men att nationell rätt bygger på EU-rätt.

4.3 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det är vanligt förekommande med kvalitetsstämplar, certifikat eller standarder vad gäller livsmedel inom EU. Många gånger utnyttjas kvalitetskrav som ett svepskäl för att begränsa konkurrensen. Främst handlar det om att begränsa eller dela upp produktionen. Produktionsbegränsning förekommer både på vertikal och horisontal nivå. Även fall om prisfixning förekommer, vilket är vanligare på vertikal nivå.³⁴³ I grund och botten är det konsumenterna som påverkas av produktionsbegränsningar eller prisfixning eftersom det leder till ett högre slutpris och sämre produkter.³⁴⁴

---

³⁴³ Exempel på vertikal prisfixning: Decision 94-D-41, CCRF, Poultry quality label och Decision 81/14 CC RF, Cahors white wine, de 5.7.1994. Exempel på produktionsbegränsningar på horisontell nivå: Opinion n° 09-A-48 of 2 October 2009 och Décision 95/D/15, Pomme de terre.

³⁴⁴ Niels, Jenkins och Kavanagh (2011) s. 8 f.

5 Analys

5.1 Vad är certifiering?

Frågeställningen fordrar, vilket nämns i dispositionen, ett deskriptivt svar och ger inte utrymme för en djupare analys. Sammanfattningsvis har det konstaterats i uppsatsen att det inte finns en enhetlig definition av certifiering. Jordbruksriktlinjerna beskriver certifiering som ett intyg från tredje part i fråga om produkter, processer, system eller personer. Konkurrensverket har beskrivit certifiering i en rapport som ett förfarande genom vilket en produkt bedöms enligt en viss förutbestämd standard, vilket även uttalades i målet IAZ m.fl. mot Kommissionen. En slutsats som går att dra är därmed att certifiering innebär att en produkt, process, system eller person ska uppfylla en förutbestämd standard i syfte att erhålla ett intyg, som ges ut av en tredje part. Intyget kan kallas för certifikat.

I den rättspraxis som analyserats i uppsatsen är det inte alltid det uttryckligen resoneras om certifiering eller certifikat. Intygen ifråga uttrycks ibland som kvalitetsstämpel, märke eller intyg. Jag har likväl behandlat de fall där en förutbestämd standard måste vara uppfylld för att erhålla ett intyg, som certifiering. En anledning till det är att själva märkningen av en produkt används för att särskilja produkten från andra produkter. Det görs i syfte att ge konsumenten en möjlighet att identifiera huruvida produkten uppfyller de krav som den förutbestämda standarden uppställer.

5.2 Likheter och skillnader mellan certifiering och standardisering

I uppsatsen har jag kommit fram till att varken certifiering eller standardisering har en allmänt vedertagen definition men att de används för att produkter ska uppfylla en viss kvalitet eller funktion. Jag har konstaterat att certifiering och standardisering många gånger fyller samma funktioner. Standardiseringen är det första steget, innebärande att en produkt eller tjänst ska ha en viss standard. Certifiering är det andra steget, innebärande att produkten eller tjänsten ska få ett intyg om att den uppfyller den förutbestämda standarden. Enligt min mening kan de horisontella riktlinjerna som behandlar standardiseringsavtal användas även för certifiering eftersom det framgår att villkoren för tillträde till ett visst kvalitetsmärke kan betraktas som en standard. Detta är viktigt för det innebär att det finns vägledning för företag som vill ingå avtal om certifiering, vilket i sin tur minskar risken för att företagen ifråga utformar ett avtal som begränsar konkurrensen.

När det handlar om certifiering är oftast standardisering involverad eftersom en standard måste uppfyllas för att certifieringen ska kunna ske. I rättspraxis kan jag likväl utläsa en skillnad mellan standardisering och certifiering. Det

är enligt min mening viktigt att känna till de skillnader som finns. Dessa skillnader innebär större osäkerhet kring hur avtal om certifiering bör utformas och när de är konkurrensbegränsande, eftersom det är oklart om de horisontella riktlinjerna då gäller. Det är viktigt att berörda aktörer får en viss klarhet i vad som faktiskt gäller, vilket inte alltid är fallet. Standardisering har en bredare omfattning och omfattar alla de fall då en viss standard ska uppfyllas. Certifiering betyder att standarden ska märkas ut med ett intyg av en tredje part. Däremot kan certifiering i vissa fall omfatta en annan marknad då ett avtal om certifiering ibland går längre än det primära syftet att fastställa standarden. Om det även innefattar provning av vissa produkter innebär det oftast att certifieringen utgör ett separat avtal och en separat marknad. Det finns därmed marknader som berörs av certifiering men inte standardisering och marknader som berörs av standardisering men inte av certifiering. Detta innebär att gränsdragningen mellan certifiering och standardisering inte alltid är lätt att göra.

Ett exempel som kan ges på när gränsdragningen är svår att göra är målet Philips som handlade om standardiseringsavtal men inte certifiering. Målet handlade om att en standard skulle vara uppfylld men det fanns inte några intyg från en tredje part, varför marknaden för certifiering inte blev relevant. Ett annat fall är målet Duales System Deutschland mot Kommissionen där själva certifieringsförfarandet i sig uteslöt vissa företag från att använda miljöförpackningar som skulle certifieras av en aktör. Visserligen krävdes en viss standard för att få tillgång till certifikatet men enligt min mening utgjorde certifieringssystemet, som krävde en viss provning, en egen marknad. Det är problematiskt att det finns fall där det inte är helt tydligt om de horisontella riktlinjerna kan användas som vägledning. Ett företag som vill använda sig av certifiering bör få tillgång till någon form av vägledning om hur avtalet ska utformas. Jordbruksriktlinjerna gäller bara jordbruksprodukter. Även om jag i uppsatsen kommer fram till att både jordbruksriktlinjerna och de horisontella riktlinjerna kan användas som vägledning hade det varit önskvärt med tydligare reglering, en gemensam vägledning eller en specifik vägledning för certifiering.

IAZ m.fl. mot Kommissionen är ett typexempel på ett rättsfall där både standardisering och certifiering var tillämpligt. Det krävdes en standard för vattenhantering som innebar att ett standardiseringsavtal krävdes. För att standarden skulle uppfyllas skulle en tredje part utfärda ett intyg för de produkter som uppfyllde standarden, varpå ett avtal om certifiering krävdes. Jag menar att avtalet ifråga kan kategoriseras både som certifiering och som standardisering, även om parterna i målet endast pratade om märkningar och intyg.

Sett ur konsumenternas perspektiv kan certifiering och standardisering vara både positivt och negativt. Standardisering är positivt då produkter i de flesta fall utvecklas och blir bättre av ökade krav på en standard. Certifiering är positivt då konsumenter lättare får åtkomst till information om vilka produkter som uppfyller kraven som ställs för att bli certifierad. Både

standardisering och certifiering kan dock leda till konkurrensbegränsningar och till att konsumenter blir förvirrade av för mycket information. Det faktum att vare sig standardisering eller certifiering regleras i lag innebär att det är svårt att veta när ett avtal i slutändan medför positiva eller negativa effekter. Vad som främst reglerar dessa avtal är artikel 101 FEUF som tar sikte på konkurrensbegränsande beteenden. Det kan emellertid finnas avtal som generellt har negativa effekter utan att begränsa konkurrensen på ett märkbart sätt, varpå artikel 101 FEUF inte är tillämplig.

5.3 När kan avtal om certifiering bli konkurrensbegränsande?

Av artikel 101 FEUF framgår under vilka förutsättningar ett avtal är konkurrensbegränsande. För att artikeln ska vara tillämplig måste det föreligga ett avtal eller ett samordnat förfarande som begränsar konkurrensen och påverkar handeln med viss effekt. Förfarandet ska inte gå att rättfärdiga enligt artikel 101.3 FEUF. Dessa kriterier utgör grunden för de förutsättningar som måste föreligga för att en överträdelse ska ha skett.

5.3.1 Avtal eller samordnat förfarande...

Det första kriteriet, att det ska handla om ett avtal eller samordnat förfarande, har avseende certifiering visat sig vara relativt lättbehandlat. Jag har inte funnit många rättsfall där det varit svårt att bevisa att ett avtal eller samordnat förfarande föreligger, vilket är vanligt förekommande i annan konkurrensrättslig rättspraxis. Det ligger i sakens natur att det finns ett samarbete när företag har valt att använda sig av certifiering. Antingen genom avtal eller genom att en företagssammanslutning har fattat ett beslut eller har en bestämmelse i sina stadgar. Om det istället handlar om en ensam aktör, saknas det en oberoende tredje part, och då handlar det inte om certifiering eftersom det krävs ett intyg från tredje part för att klassificeras som certifiering, enligt både rättspraxis och Kommissionens riktlinjer. Det enda avvikande jag noterat är de fall då det handlar om en större organisation som ensamt tillhandahåller ett certifieringssystem. I dessa fall har organisationerna emellertid ansetts utgöra företagssammanslutningar i rättspraxis, något som går att utläsa ur både IAZ m.fl. mot Kommissionen och Kranuthyrningsmålet.

Ytterligare en intressant fråga är huruvida företag som tar del av ett certifieringssystem men inte är direkt inblandade i organisationen kan anses begränsa konkurrensen genom avtal. I praxis framgår att det kan räcka med att det ledande företaget i ett nätverk av företag, exempelvis ett certifieringssystem, bestämmer ett agerande som sedermera följs av de mindre involverade avtalsparterna för att förfarandet ska anses vara ett avtal som kan begränsa konkurrensen. Detta skapar förutsättningar för att större certifieringssystem som exempelvis Fairtrade/rättvisemärkt genom sitt beteende kan binda medlemmar till certifieringssystemet. Även om dessa företag endast använder certifikatet och inte på något sätt är med och

bestämmer i organisationen kan dessa under vissa förutsättningar anses begränsa konkurrensen.

Den centrala frågan när certifiering granskas för en överträdelse av artikel 101 FEUF är många gånger om de inblandade aktörerna kan anses vara företag. Organisationer som tillhandahåller certifieringssystem anser sig oftast inte bedriva ekonomisk verksamhet. Enligt min mening är detta relevant för många organisationer som tillhandahåller olika certifieringar idag. Jag menar emellertid att den rättspraxis som finns påvisar att utfärdandet av certifikat mot en avgift utgör ekonomisk verksamhet, vilken innebär att organisationen ska anses vara ett företag och att artikel 101 FEUF blir tillämplig. Så var fallet i Kranuthyrningsmålet där domstolen utförligt redogjorde för vad som avses med ekonomisk verksamhet avseende certifiering. Det är viktigt att notera att de fall som exempelvis handlar om flygtrafikskontroll eller andra uppgifter som kan anses vara av offentlig karaktär innebär att artikel 101 FEUF inte blir tillämplig. Det saknas dock rättspraxis avseende certifiering och uttrycket offentlig karaktär som kan ändra bedömningen av ekonomisk verksamhet. Jag menar att de flesta fall där detta blir intressant förmodligen innebär att det finns någon form av statlig inblandning och därmed inte handlar om frivillig certifiering, så som var fallet i Ålands Vindkraft.

5.3.2 Som hindrar, begränsar eller snedvrider konkurrensen...

Vidare ska avtalet ifråga hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen. I ekonomisk teori har det diskuterats om certifiering kan användas för att höja rivalernas kostnad. Det har handlat om att definiera en snäv produktkategori, genom att definiera certifieringskriterier som missgynnar konkurrenter, att definiera övervakningsmekanismer som missgynnar konkurrenter eller att störa signaleringen till konsumenter. I rättspraxis och de horisontella riktlinjerna har konkurrensbegränsande beteende beskrivits som att försvaga priskonkurrensen, skapa höga inträdesbarriärer, begränsa innovativ teknik, begränsa eller kontrollera produktionen, hindra konkurrenter från att ha tillgång till certifieringen eller standarden och sist att företag använder immateriella rättigheter för att begränsa konkurrensen.

Det som jag menar är av intresse är att analysera vilka beröringspunkter som finns mellan ekonomisk teori, rättspraxis och de horisontella riktlinjerna. Här går det även att finna svar på hur certifiering kan begränsa konkurrensen. De beröringspunkter som jag har funnit är följande:

1. Beteendet att definiera en snäv produktkategori och certifieringskriterier som missgynnar konkurrenter har använts i rättspraxis. Det har lett till att höga inträdesbarriärer skapats på marknaden, produktionen har begränsats, företag har inte fått tillgång till certifieringen och att priskonkurrensen har försämrats. Ett belysande fall är IAZ m.fl. mot Kommissionen där själva syftet med avtalet var att använda certifieringskriterier som missgynnade

konkurrenter, i detta fall från andra länder. Syftet var att förhindra parallellimport. Det skapade höga inträdesbarriärer på den nationella marknaden, vilket i slutändan ledde till att konsumenterna fick sämre produktkvalitet och högre priser. Jag menar att det är ett tydligt exempel på när beteenden som beskrivs i ekonomisk teori används i praktiken.

2. Jag har även funnit fall där strategin att definiera övervakningsmekanismer som missgynnar konkurrenter har använts. Så var fallet i Kranuthyrningsmålet där en branschorganisation bestämde vilka som fick bli medlemmar. Det var även fallet i IAZ m.fl. mot Kommissionen där en organisation beslutade vilka som fick vara medlemmar. Detta beteende användes i syfte att utesluta konkurrenter och på så sätt skapa höga inträdesbarriärer, minska priskonkurrensen och stänga av företag från att få tillgång till certifiering av sina produkter.
3. I uppsatsen har jag även redogjort för att samarbete om certifiering ger företag en möjlighet att träffas och diskutera andra saker än certifiering. Det öppnar för att företag diskuterar saker som innebär konkurrensbegränsande beteende. Som exempel kan det handla om att bestämma priser eller att dela upp marknader, vilket var fallet i Vereeniging van Cementhandelaren mot Kommissionen.
4. En annan beröringspunkt är att skapa höga inträdesbarriärer. I de horisontella riktlinjerna stadgas att ett avtal om certifiering inte får begränsa teknisk utveckling och innovation. En sådan begränsning kan göras genom att sätta en standard som skapar hinder för konkurrerande företag. Detta är något som gjordes i fallet Philips där företagets inspelnings- och uppspelningsteknik sattes samman med krav på sina samarbetspartners att inte använda konkurrenternas teknik. Avtalet begränsade därmed utveckling av tekniken och innovation.
5. Det mest förekommande konkurrensbegränsande beteendet är att begränsa produktionen, vilket noterats i nationell rättspraxis. Det handlar främst om livsmedelsbranschen där kvalitetsmärken oftast används i syfte att kontrollera produktionen. Även i EMC mot Kommissionen var frågan uppe men där friades företaget från att ha kontrollerat marknaden för Portland cement. I målet Belgian association of pharmacists, som var ett beslut av Kommissionen, var det fråga om ett kvalitetsmärke som företag kunde ansluta sig till som förhindrade producenter från att producera produkter som inte höll samma kvalitet. Avtalet innebar att organisationen som var ansvarigt för kvalitetsmärket kunde kontrollera produktionen. Enligt min mening beror detta på att själva standarden som krävs för ett certifikat många gånger utgör ett effektivt sätt att begränsa produktionen eftersom den i sin natur utesluter vissa produkter. Enligt min mening finns det en risk för att användandet av

certifiering blir ett sätt för större företag att kontrollera inte bara produktionen utan hela marknader genom att utesluta produkter som inte är certifierade.

Slutligen vill jag påpeka att höga inträdesbarriärer är vanligt förekommande vid granskning av företag som missbrukar sin dominerande ställning. Jag menar dock att det vid avtal om certifiering upprepade gånger har uppstått höga inträdesbarriärer, vilka uppmärksammats av EU-domstolen. EU-domstolarna har beaktat detta trots att det handlar om konkurrensbegränsande avtal och inte missbruk av dominerande ställning. En slutsats av detta är att höga inträdesbarriärer är något som måste beaktas vid studerandet av avtal om certifiering.

5.3.3 Påverkar handeln med viss effekt...

Avtal om certifiering kan ha effekt på nationell eller internationell nivå. Vid nationell nivå påverkas oftast hela den nationella marknaden. I målet Remia BV m.fl. mot Kommissionen fastslogs att om hela den nationella marknaden påverkas anses handeln inom EU påverkas. Enligt min mening är det därför högst sannolikt att ett avtal om certifiering som har effekter som omfattar ett helt land, påverkar handeln inom EU märkbart.

Det har konstaterats att certifiering oftast får effekt på handeln. Enligt min mening beror det på att certifiering skapar höga inträdesbarriärer. I vissa fall som IAZ m.fl. mot Kommissionen används certifiering i syfte att begränsa import från andra länder. Författarna av Konkurrensverkets rapport kommer fram till att utländska producenter kan diskrimineras av certifiering, vilket leder till ett icke-tariffärt handelshinder som påverkar handeln negativt. Författaren har använt en modell som visar att certifiering kan vara problematiskt sett ur konkurrenssynpunkt. Den visar att mindre producenter kan få det svårare att delta på internationella marknader i samma utsträckning som stora företag som vanligen är mer effektiva. Mot denna bakgrund finner jag anledning att tillstyrka rapportens slutsats att certifiering kan begränsa handeln.

5.3.4 ... Och inte kan undantas

Undantaget i artikel 101.3 FEUF blir tillämpligt om ett avtal bidrar till positiva effekter, begränsningen av konkurrensen är nödvändig och de positiva effekterna kommer konsumenterna tillgodo. Konkurrensen får däremot inte helt sättas ur spel.

Certifiering har många positiva effekter. I det större perspektivet kan certifieringar som intygar miljöhänsyn förbättra miljön. Produkter som är certifierade i syfte att påvisa hälsofördelar kan minska samhällets kostnader för sjukvård. I praktiken har det trots de positiva aspekterna varit svårt för berörda aktörer att använda undantagsregeln med framgång. Både i Philips och i Kranuthyrningsmålet fanns det anledning att bedöma avtalens positiva effekter men Kommissionen och Tribunalen beviljande inte undantag.

Enligt mig berodde det i dessa fallen på att konkurrensbegränsande effekterna var så omfattande att EU-domstolarna relativt oomtvistat avfärdade parternas argument.

Kommissionen granskar framförallt avtal med klart negativa effekter på konkurrensen. En anledning till att undantaget inte varit framgångsrikt i rättspraxis kan vara att när certifiering fungerar bra och avtalets positiva effekter är övervägande så hamnar avtalet inte hos Kommissionen för granskning. De fall som finns på certifieringens område och tas upp i denna uppsats stödjer denna uppfattning. Det är endast EMC mot Kommissionen där avtalet blivit godkänt. I målet kom EU-domstolen fram till att artikel 101 FEUF inte var tillämplig eftersom sökanden saknade grund för sin talan. Det är därför svårt att dra några slutsatser om när certifiering kan anses rättfärdigat enligt artikel 101.3 FEUF. Det som kan göras är att söka vägledning i de horisontella riktlinjerna för hur certifiering ska utformas för att inte begränsa konkurrensen. Det kan vara en viss vägledning och beskrivs i nästa kapitel.

5.4 Hur bör avtal om certifiering utformas?

Ett certifieringssystem bör vara öppet, transparent, oberoende och tillgängligt för alla för att inte riskera att konkurrensen begränsas. Frågan är då hur dessa teoretiska principer kan omsättas till praktisk realitet. Här finns det både rättsfall och riktlinjer som kan ge vägledning avseende frågan hur avtal om certifiering kan utformas för att inte begränsa konkurrensen.

Det saknas enligt min mening en garanti för att avtal om certifiering inte är konkurrensbegränsande. Kommissionen analyserar alltid vilka effekter avtalet och certifieringen får på marknaden. Det beror på utformningen av certifieringen och marknads konkurrenssituation samt hur kunskapen om certifieringen förmedlas. En fråga som bör besvaras är om alla producenter har samma möjligheter att bli certifierade, om det finns konkurrens i alla utbudkedjans led och om köpare känner till certifieringens innebörd. Om svaret på någon av dessa frågor inte är jakande menar jag att avtalet med stor risk begränsar konkurrensen. Det finns flera exempel som styrker denna tes i rättspraxis. Så var fallet i exempelvis Kranuthyrningsmålet och IAZ m.fl. mot Kommissionen. Det finns också många fall där vissa aktörer inte tillåts vara med som innebär att fallen begränsar konkurrensen, vilket var fallet i Philips.

Även om alla kriterier följs kan det vara en annan sak hur ett certifieringssystem fungerar i praktiken. Att certifiering bör vara opartisk och oberoende samt utföras av ett oberoende organ som har ackrediterats behöver inte vara en garanti för att stora företag inte utnyttjar certifieringssystemet. Certifieringssystemet kan påverka konkurrensen negativt även om alla kriterier följs. Jag menar därför att det inte finns ett svar på hur ett avtal om certifiering ska utformas för att inte verka

konkurrensbegränsande. Vägledning kan hämtas från rättsfall och riktlinjer men det finns fortfarande inte någon garanti för att avtal inte är konkurrensbegränsande.

5.5 Vad innebär det för konsumenterna?

I Kommissionens konkurrenspolicy dikteras att konkurrensrätten ska leda till ökad välfärd för konsumenter. Vid studerandet av EU:s konkurrensrätt belyses många gånger frågor om hur marknaden eller konkurrensen påverkas av ett visst beteende. I slutändan blir det konsumenterna som påverkas av allt beteende på marknaden. Vid en effektiv marknad är utbudet högt och det finns många produkter, vilket leder till lägre priser. Vid en ineffektiv marknad finns det färre produkter och utbudet är lågt, vilket leder till högre priser, i teorin. Att beakta konsumenternas välfärd innebär att Kommissionen tar ett konsumentperspektiv.

Hur påverkas konsumenter av certifiering? Utifrån de konkurrensbegränsande beteenden som identifierats ovan kan vissa slutsatser dras om hur dessa påverkar konsumenterna. Som utgångspunkt är certifiering positivt för konsumenter. Det ökar informationen och minskar transaktionskostnaderna. Det gynnar även andra värden som miljö eller djurskydd, och kan öka efterfrågan på produkter som skyddar dessa. Dessa värden leder i slutändan till en bättre miljö.

Det har konstaterats att information leder till bättre konsumtionsbeslut för konsumenter. Certifiering är ett bra sätt att förmedla information. För mycket information kan emellertid leda till förvirring, vilket medför att certifiering blir missvisande för konsumenterna. Det finns inte lagstiftning på certifieringens område, vilket enligt jordbruksriktlinjerna inte heller behövs. Syftet med denna uppsats är inte att undersöka om lagstiftning krävs men det är inte en orimlig tanke att lagstiftning kunnat förenkla användandet av certifikat och minska konsumenternas förvirring i de fall då det finns för mycket information.

Certifiering kan innebära att företag kan nischa sina produkter och ta ut en prispremie. I ekonomisk teori har det uttryckts att detta kan användas utan att värdeökningen motsvarar den kvalitetsökning som konsumenten får. Detta är ett sätt där företag kan använda certifiering på ett sätt som inte gynnar konsumenterna. En så kallad moral hazard-risk. Det saknas däremot rättspraxis från EU-domstolen där detta beteende har konstaterats. Jag menar därför att det inte går att dra någon slutsats om att certifieringar i praktiken har används för att ta ut en prispremie på konsumenternas bekostnad. Det innebär emellertid inte att detta inte är något som förekommer i praktiken, utan bara att det inte framkommit i EU-domstolens praxis.

Jag menar att alla de beteenden som beskrivits i uppsatsen där EU-domstolarna funnit prifixning, produktionsbegränsningar, skapandet av höga inträdesbarriärer och begränsningen av tekniska framsteg och

innovation ligger alla konsumenterna till last. Det blir konsumenterna som drabbas då det innebär högre priser och lägre utbud på marknaden. Det kan verka som att det endast är företagen som är drabbade av ett konkurrensbegränsande beteende som missgynnas. I slutändan menar jag dock att det även drabbar konsumenterna. Om ett företag missgynnas och blir insolvent eller mindre effektivt minskas och försämras utbudet, vilket leder till högre priser för konsumenterna. Detsamma gäller när vissa aktörer på marknaden inte får tillgång till certifiering eller en standard. Då blir denna aktör mindre effektiv. En aktör som är mindre effektiv slås efter hand ut från den relevanta marknaden och utbudet minskar.

Ett problem som framgår av Konkurrensverkets rapport är att det oftast är mindre aktörer som drabbas av ineffektiv certifiering. Det vill säga den typen av certifiering som begränsar handeln eller konkurrensen. Att mindre aktörer drabbas innebär främst ett sämre utbud för konsumenter, men blir enligt mig även en viss paradox då certifikat många gånger används i syfte att gynna mindre företag. Det finns många exempel på certifieringar om närproducerat eller lokalt producerat kött och liknande som har som syfte att gynna mindre producenter.

Ett annat problem som framgår i Konkurrensverkets rapport är att det finns höga inträdesbarriärer på vissa marknader, den svenska livsmedelsmarknaden nämns som exempel. Detta beror på hög ägandekoncentration på den svenska livsmedelsmarknaden. Certifiering kan stärka denna ojämna maktbalans. Höga inträdesbarriärer innebär främst ett sämre utbud, vilket drabbar konsumenterna. Jag menar att det även går att dra liknelser till den typen av marknader som oftast drabbas av karteller. Enligt Jones och Sufrin kännetecknas dessa marknader av att det är hög ägandekoncentration och höga inträdesbarriärer. Enligt både mig och Jones och Sufrin innebär karteller i slutändan högre priser, sämre produkter och en icke-fungerande marknad som drabbar konsumenterna.

5.6 Slutsats

Uppsatsen syftar till att utreda den konflikt som kan uppstå när ett avtal om certifiering kan hamna i kollision med EU:s förbud mot konkurrensbegränsande avtal och vad det innebär för konsumenterna. Det är inte alltid helt enkelt att avgöra om det föreligger en konflikt eftersom certifiering många gånger har positiva effekter. Jag har emellertid redogjort för rekvisiten för artikel 101 FEUF och funnit att de vanligaste beteendena som strider mot EU:s förbud mot konkurrensbegränsande avtal är produktionsbegränsningar, priskonkurrens och skapandet av höga inträdesbarriärer. Skapandet av höga inträdesbarriärer kan påverka konkurrensen negativt utan att syftet med ett avtal är att begränsa konkurrensen. Det är något som visat sig vanligt förekommande vad gäller certifiering och har analyserats i EU-domstolarnas praxis.

Vidare kan det konstateras att konsumenterna är de som drabbas negativt i slutändan av en konkurrensbegränsning. Främst genom lägre utbud och

högre priser men även av sämre information avseende de produkter som finns på marknaden. Det bör klargöras att ett avtal om certifiering kan leda till både positiva och negativa konsekvenser ur konsumenternas perspektiv. De positiva effekterna av certifiering ska inte förringas. Certifiering gynnar icke-ekonomiska värden som miljö eller djurskydd och kan öka efterfrågan på produkter som skyddar dessa. Om certifiering utformas på ett öppet och transparent sätt där medlemmar inte blir bundna eller utestängda finns det goda möjligheter att skapa en bättre marknad genom att använda certifiering. Det leder i slutändan till något positivt för konsumenterna och till en bättre värld.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Europeiska unionens sekundärrätt

Förordningar

Rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EG:s koncentrationsförordning) EGT nr L 395, 30.12.1989, s.1-22

Rådets förordning (EG) nr 834/2007 av den 28 juni 2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EEG) nr 2092/91, EUT L 250, 18.9.2008, s. 1–84

Vägledning, rekommendationer och meddelanden

Tillkännagivande från Kommissionen om avtal av mindre betydelse som inte märkbart begränsar konkurrensen enligt artikel 81.1 i Fördraget, (de minimis), EUT 2001/C 368/07

Tillkännagivande från Kommissionen – Riktlinjer om begreppet påverkan på handeln i artiklarna 81 och 82 FEUF, EUT 2004/C 101/07

Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén samt Regionkommittén - *En bättre fungerande livsmedelsförsörjningskedja i Europa*, COM(2009)591/F1 28 oktober 2009

Meddelande från Kommissionen – EU:s riktlinjer för bästa metoder när det gäller frivilliga certifieringssystem för jordbruksprodukter och livsmedel, EUT 2010/C 341/04

Meddelande från Kommissionen - Riktlinjer för tillämpningen av artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på horisontella samarbetsavtal, EUT 2011/C 11/01

Kommissionens beslut

Kommissionens beslut i ärende IV/29/151, *Philips/VCR*, 47, 18.2.1978

Kommissionens beslut i ärende IV/31.458, *X/Open Group*, 35, 6.2.1987

Kommissionens beslut i ärende OJ L18/33, *Belgian association of pharmacists*, COMP/32.202, 1990

Kommissionens beslut i ärende 96/438/EG, *FENEX*, COMP /34.983 1996

Kommissionens beslut i ärende IV/35.691, *förisolerade rör*, EGT L 24, 30.1.1999

Kommissionens beslut i ärende 39.416, *fartygsklassificering*, COMP/39.416, 2010

Litteratur

Bernitz, Ulf, *Svensk och europeisk marknadsrätt 1 – Konkurrensrätten och marknadsekonomins rättsliga grundvalar*, 3 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2011

Dahlman, Christian, Glader, Marcus och Reidhav, David, *Rättsekonomi: en introduktion*, 2 uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005

Europeiska Kommissionen, *Insyn i EU-politiken: Konkurrens*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg, 2014

Gräns, Minna, *Användningen av andra vetenskaper*, i: *Juridisk metodlära*, Korling, Fredric och Zamboni, Mauro (red.), Studentlitteratur, Lund, 2013

Hettne, Jörgen och Otken Eriksson, Ida (red.), *EU-rättslig metod: teori och genomslag i svensk rättstillämpning*, 2 omarbetad uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2011

Jones, Alison och Sufrin, Brenda, *EU competition law: text, cases, and materials*, 6. uppl., Oxford University Press, Oxford, 2016

Monti, Giorgio, *EC Competition Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007

Niels, Gunnar, Jenkins, Helen och Kavanagh, James, *Economics for Competition Lawyers*, 2 uppl., Oxford University Press, Oxford, 2011

Reichel, Jane, *EU-rättslig metod*, i: *Juridisk metodlära*, Korling, Fredric och Zamboni, Mauro (red.), Studentlitteratur, Lund, 2013

Rose, Vivien och Bailey, David, *Bellamy and Child: European Union Law of competition*, 7 uppl., Oxford University Press, Oxford, 2013

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare – Ämne, material, metod och argumentation*, 3 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2015

Westin, Jacob, *Europeisk konkurrensrätt*, Studentlitteratur, Lund, 2007

Artiklar

Andersson, Anna och Gullstrand, Joakim, *Certifisering, konkurrens och handel*, En rapport skriven på uppdrag av Konkurrensverket, 2009

Akerlof, George, *The market for 'Lemons': Quality Uncertainty and the Market Mechanism*, *The Quarterly Journal of Economics*, 84(3): 488-500, 1970

Bergman, Marcus, *Is it really organic*, artikel publicerad på Gina Tricots hemsida, 2013

Brietzke, Paul H, *Robert Bork, The Antitrust Paradox: A Policy at War with Itself, a review*, *Valparaiso University Law Review*, 1979

Bureau, Jean-Christophe och Egizio, Valceschini, *The European Food Labeling Policy and Regulation: How Good is at Informing, Protecting and Persuading*, studie som framfördes på AAFA Food & Agricultural Marketing Policy Section Conference Emerging Roles for Food Labels: Inform, Protect, Persuade. Washington, D. C., March 20–21. 2003

Darby, Michael och Karni, Edi, *Free competition and the optimal amount of fraud*, *Journal of Law and Economics*, 16:67-88, 1973

Golan, Elise, Fred, Kuchler, Lorraine, Mitchell, Cathy, Greene, och Amber Jessup, *Economics of food labeling*, *Journal of Consumer Policy* 24, nr. 2 117-184, 2001

Grolleau, Gilles, Lisette, Ibanez och Naoufel, Mzoughi, *Industrialists hand in hand with environmentalists: how eco-labeling schemes can help firms to raise rivals' costs*, *European Journal of Law and Economics*, 2007

Grossman, Sanford, *The Informational Role of Warranties and Private Disclosure about Product Quality*, *Journal of Law and Economics*, 24(3): 461-483, 1981

Henneberry, Shida Rastegari, *Introduction to Food Labeling*, studie presenterad på AAFA Food & Agricultural Marketing Policy Section Conference Emerging Roles for Food Labels: Inform, Protect, Persuade. Washington, D. C., March 20–21. 2003

Henson, Spencer och Reardon, Thomas, *Private agri-food standards: Implications for food policy and the agri-food system*, *Food Policy*, 2005

Jones, Alison och Albors-Llorens, Albertina, *The Images of the "Consumer" in EU Competition Law*, March 15, 2015. D Leczykiewicz and S Weatherill (eds), *The Image(s) of the 'Consumer' in EU Law: Legislation, Free Movement and Competition Law* (Studies of the Oxford Institute of European and Comparative Law) (Hart Publishing 2016), 43-92; University of Cambridge Faculty of Law Research Paper No. 17/2016

Jørgensen, Christian, *Märkning av genmodifierade livsmedel – en samhällsekonomisk analys*, SLI rapport 2002:2, Livsmedelsekonomiska institutet, Lund, 2002

Karolczyk, Pola, *Product Certification – the next big standard-setting debate?*, Kluwer Competition Law Blog, 2013

Liljenstolpe, Carolina och Elofsson, Katarina, *Miljömärkning för konsumenten, producenten eller miljön*, Jordbruksverkets Rapport, 12, Jönköping, Jordbruksverket, 2009

Meuwissen, M.P.M., Velthuis, A.G.J., Hogeveen, H och Huirne, R.B.M., *Technical and economic considerations about traceability and certification in livestock production chains*, s. 41-54 i Velthuis, A.G.J.; Unnevehr, L.J.; Hogeveen, H, och Huirne, R.B. (red.), *New approaches to food safety economics*, Kluwer Academic Publishers, Wageningen, 2003

Nelson, Phillip, *Information and consumer behaviour*, *Journal of Political Economy*, 78: 311-329, 1970

Pierce, Justin, *The Antitrust Dilemma. Balancing Market Power, Innovation and Standardisation*, Lunds universitet, 2016

Salop, Steven och Scheffman, David, *Cost-Raising Strategies*, *The Journal of Industrial Economics*, 36(1): 19-34, 1987

Salop, Steven och Scheffman, David, *Raising Rivals' Costs*, *American Economic Review*, 73(2): 267-271, 1983

Stanton, Gretchen och Wolff, Christiane, *Private voluntary standards and the World Trade Organization Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures*, s. 6-9 i Borot de Battisti, A; MacGregor, J och Graffham, A (red.), *Standard bearers – Horticulture exports and private standards in Africa*, International Institute for Environment and Development (UK), Earthprint: Herts, 2009

Teisl, Mario och Roe, Brian, *The Economics of Labeling: An Overview of the Issues for Health and Environmental Disclosure*, *Agriculture and Resource Economics Review*, October, 1998

Witt, Anne, *Public Policy Goals Under EU Competition Law-Now is the Time to Set the House in Order*, European Competition Journal, volym 8, 2012

Elektroniska källor

Ekologisk livsmedelsmarknad. Halvårsrapport om den ekologiska livsmedelsförsäljningen i detaljhandeln inklusive Systembolaget. Januari – juli 2016 sammanställd av Ekoweb.nu. Hämtad 2017-04-24: http://www.krav.se/sites/default/files/krav_halvarsrapport_2016.pdf

Global Organic Textile Standard – Ecology & Social Responsibility. Hämtad 2017-04-29: <http://www.global-standard.org/>

H&M:s hållbarhetsrapport 2016. Hämtad 2017-04-24: <http://about.hm.com/sv/media/news/general-2017/hm-gruppens-hallbarhetsrapport-2016.html>

ISO/IEC 17000 Conformity assessment – Vocabulary and general principles. ISO/IEC 17000:2004. Hämtad 2017-04-29: <https://www.iso.org/standard/29316.html>

ISO:s årliga statistik över certifieringar. 2015-10-18. Hämtad 2017-04-24: <http://www.sis.se/Nyheter-och-press/Nyheter/Antal-certifieringar-fortsatter-oka1/>

Naturskyddsföreningens kampanj: *Nu byter vi till eko!* Hämtad 2017-04-24: <http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/jordbruk/eko>

Undersökning utförd av Areté för GD Jordbruk. Hämtad 2017-04-24: http://ec.europa.eu/agriculture/quality/index_en.htm

Rättsfallsförteckning

EU-domstolen

C-56/65, *Société Technique Minière v Maschinenbau Ulm*, EU:C:1966:38

C-56/64, *Établissements Consten S.A.R.L. och Grundig-Verkaufs-GmbH mot Europeiska ekonomiska gemenskapens kommission*, EU:C:1966:41

C-5/69, *Völk mot Vervaecke*, EU:C:1969:35

C-8/72, *Vereeniging van Cementhandelaren mot Kommissionen*, EU:C:1972:84

C-26/76, *Metro SB-Großmärkte mot Kommission*, EU:C:1977:167

C-27/76, *United Brands Continentaal BV och Kommissionen*, EU:C:1978:22

C-96/82, *NV IAZ International Belgium m.fl. mot Europeiska gemenskapernas kommission*, EU:C:1983:310

C-42/84, *Remia BV m.fl. mot Kommissionen*, EU:C:1985:327

C-89/85, *Ahlström Osakeyhtiö m.fl. mot Kommissionen*, EU:C:1988:447

C-41/90, *Höfner och Elser mot macroton*, EU:C:1991:161

C-53/92 P, *Hilti AG mot Kommissionen*, EU:C:1994:77

C-73/95 P, *Viho Europé BV mot Kommissionen*, EU:C:1996:405

C-199/92 P, *Hüls AG mot Kommissionen*, EU:C:1999:358

C-309/99, *J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh och Price Waterhouse Belastingadviseurs BV mot Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten*, EU:C:2002:98

C-113/07 P, *SELEX Sistemi Integrati SpA mot Kommissionen*, EU:C:2009:191

C-8/08, *T-Mobile Netherlands and Others*, EU:C:2009:343

C-385/07 P, *Duales System Deutschland mot Kommissionen*, EU:C:2009:456

C-97/08 P, *Akzo Nobel v Kommissionen*, EU:C:2009:536

C-367/10 P, *EMC Development AB mot Kommissionen*, EU:C:2011:203

C-226/11, *Expedia Inc. Mot Autorité de la concurrence m.fl.*,
EU:C:2012:795

Tribunalen

T-213/95 och T-18/96, *Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf och Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven mot Kommissionen*,
EU:T:1997:157

T-41/96, *Bayer AG mot Kommissionen*, EU:T:2000:242

Nationella domstolar

Spanien

Hortyfruta: Resolución, 10 juli 2008, del Consejo de Defensa de la Competencia (CDCA I06/08)

Frankrike

5 juli 1994, Cahors white wine, Decision 81/14 CC RF

5 juli 1994, relative à des pratiques relevées dans le secteur des volailles sous label, Décision n° 94-D-41

5 juli 1994, Poultry quality label, Decision 94-D-41, CCRF

14 februari 1995, Pomme de terre, Décision 95/D/15

2 oktober 2009, CNIEL, Opinion n° 09-A-48